

POLOTE DOPO LETA KOLINI SOSE TAWAKALUBA:TAMO ODODIYA:

¹ Na ba: Polotela, Ya:su Kelisote ebena sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya:, ba:bi okopi ipuwalo na ba: etala mabu Godote ebena ubilo na ba:bema: ka:namiya:. Na ba:gala a hibima: midipino ekawi Sostenisiko,² ale la: puya:te Kolini habalo Godokono sose tawakalubima: deda:hanama, iyo, ebete Ya:su Kelisoko ipuwalo la: pui ebena hido-talonapima: keda:hanama: da:ka:lami, ale ba:moe leta la:tamo poemema:. Ba:gala puya:te hiya:hiya: hopolo ba emedehona aeno Kodawa Ya:su Kelisote ibi kowalubilima: ebena mahilo da:ka:minaka, ba:moe leta ibi hiliyonomatamo atumu na:katoamene, mabu ibino Kodawa ba:gala aeno Kodawa, ebe ba: kapiyala.

³ Wadiyala aeno Nabiwi Godoko ba:gala Kodawa Ya:su Kelisoko iba:te ibino malemale komo ba:gala hete komo la:tamo nikalama:mena:ta.

*Polote Kolini Sose Tawakalubi Mabuma:
Kalakala Tabo Godotamo Dadipatiya:*

⁴ Komo hiliyonomo tetelo na la: mabuma: kalakala tabo Godotamo adipatenakomo, mabu ebete Ya:su Kelisokono oko ipuwado ebena malemale komo la:tamo hibinomolo ikalamia:ta.
⁵ Numa:la:, la: Kelisoko ipuwalo ba emedena la:eno tepo ipuwoeno owalubi komo hiliyonomo ebegodone dito uwatimata, ba:bema: ebena

helo ba:gala iya:tawa komokomo la:godolo ba:pola:na, la:le hiliyonomo hiya:hiya: tetelo ebeno tabo hidamo kolamagiminakoma: ba:gala ebeno ukui hidamo kohawakaliminakoma:.
⁶ Ba: hibila, ale Kelisokono komo la:tamo da:polamagimima:, Godote ba:be tabo la: Kolini sose tawakalubino tepo ipuwamo ihatelamete ba:bo kodakoduimi. ⁷ Ba:bene aeno Kodawa Ya:su Kelisokono komo hawakalimi tete kopema: la:le kalakalago ba latimina, ebeno Gobogobote ebeno oko kowatinama: kebe hiya:hiya: helo komo tawakaluba:tamo dikalamena, la:le ba:bi owalubi komo hiliyonomo ba:bo uwatimata, iyo, ba:bi dito ikalame komokomo ipuwalo eta kapiya laweha: komote la:godolo kitanaha:. ⁸⁻⁹ Ba:bema: kalakala konomola, mabu Godokono ododili komo hiliyonomo ipuwalo ebe ba: hibidawanomola. Numa:la:, ebete la: hibinomolo a:ka:lamia:ta, la:le hibi tuputupupima: ba eda:hana Kodawa Ya:su Kelisokono Ko Hegelalo la:le ebeno holoholo hapuamo ba:ba ka:na konikulima:nemata. Ba:bema: hibila, la:le la:eno hibima: midi ipuwalo kuititi teta:mo kodakodalo kola:mota:hanama: ebete la: hidamo ba:buiya:minalenakomena:ta, iyo, ebete ebeno ubi ya:lo ihatiya: la:le ebeno Gudago kapimilo kalakalago kemedehonama:, ba:be Gudu ba: aeno Kodawa Ya:su Kelisotela.

Kolini Sose Tawakalubi Ipuwalo Anagiya:mida Komate Dikulihuya:

¹⁰⁻¹¹ Naeno hibima: midipi ekaka:la:, nale Kalowikono genamanapa:godone tabo ba:ma ka:na ulimo, hiya:hiya: olowabeletihui komate la:godolo ba:pola:na. Ba:bema: aeno Kodawa

Ya:su Kelisokono mahilamo nale la: ba:ma ka:na kiyalamemata, la: Godokono ubi komo kapimilo kododilinakoma: ukui kapiya na:lawenakuya:la: ba:bakobako anagiya:mida komate la: ipuwalo pola:nakapoma:, iyo, wadiyala la: la:eno tepo ipuwalo ukui kapiyanomoma: neda:hanala:.
¹² Numa:la:, naeno ubiha: komo ba: ba:ma ka:nala. La:eno sose kapiyuimi ipuwalo komo la: hiliyonomate hiya:hiya: daedae ukui tabo ba:ma ka:na ga:lanakomata, etate na Polokono kapiyuimidawama: ba:goe, etate na Apolosikono kapiyuimidawama: ba:goe, ba:bene etate atumu na Pitakono* kapiyuimidawama: ba:kagoe, ba:gala etate atumu ebeno awagaha ipuwalo na Kelisokono kapiyuimidawama: kagoenako.

¹³ A:iye! Kelisokono sosete ebeno ape kapiyama: ba eda:na, la: komopa:te ba:be ape hiya:hiya: anagilamema: ewagelenamata! Komo la: naeno kapiyuimipima: da:ga:lanama, na ubihinola. Numa:la:, na Polote la: mabuma: keha pihigalo kahoiya:ha:, ba:be mabuma: la:le la:eno beyamo wadulatele komo da:lawima, ba:be komo ba: Kelisokono mahilamo lawimata, naeno mahilamoha:!
¹⁴ Iyo, naeno kalakalate bitana, mabu nale la: beyamo kawadulateleha: huiyatiya la: hiliyonomo ipuwalo Kalisipasiko ba:gala Ga:iyasiko ba:bi dubu netewanomo bewadulatelimo.
¹⁵ Ba:bema: komo la: hiliyonomo ipuwalo etate kamodobonaha: ba:mako daedae tabo goe, beyamo aduti ipuwalo na Polokono

---

* **1:12:** Buka ka:lamiholedawa, wadiyala ama: niya:tawa Pitakono eta mahilo ba: Kipasetela.

ta:matadawama: edimo. ¹⁶ Hiya:! Eta ukui natamo ka:ma: a:kuluhuku, ba:ma ka:na la: ipuwalo nale Stepanasiko ebena genamanapa:go atumu beyamo a:kawadulatelimo, ba:bene la:godolo eta dawa kuda: a:luta nale ebe beyamo dadutimo, huiyatiya ba:be dawoeno komo na nipo emalagidolutamo.

¹⁷ Ba: hibila, Kelisote na hiya:hiya: tawakaluba:tamo koenamiya:ha: nale ibi beyamo konewadulatelema:, ao, ebe huiyatiya na ebena Hido Tabo olamagima: oenamiya: Numa:la:, ba:be Taboeno helo komo ba: Kelisote keha pihigalo da:hoiya: ba:be komoeno helo hawakalimi komola, ba:bema: nale hopo habanapino hiya:hiya: mulu komamo Hido Tabo olamagi modoboha:, mabu kebe lumagiti ba:be Tabo hopo haboeno mulu tabo komamo dolamagimini, Kelisokono hoe komoeno helote ba:be tabo olamagi ipuwalo hibilo a:kahawakalamene.

Kelisoko Ba: Godokono Helo Ba:gala Mulu Hawakalilamedawala

¹⁸ Ba: hibila, puya:te ibino ka:ka: mula: gabo ota ipuwalo Saitanakono hibo gabo dududina, iba:te nemalagidolona nale Kelisokono hoe komoma: dolamaginakomo ba:be tabo ba: daedae ukui tabola. Huiyatiya a puya:te aeno ka:ka: mula: komo lawema: hibima: midi gabodo da:tolamenama:, aeno ukuilo ba:be tabo ba: Godokono helo hawakalimi komola. ¹⁹ Ba:be mabuma: Godote ebena Bukalo tabo ba:ma ka:na goena,

“Hopo habanapa:te pui
     ibino mulupima: da:ga:lanana,
 nale ba:bi dubuino hiya:hiya: mulu komo
     kokubahilamema:nemo.
 Iyo, iba:te sikulu ipuwalo
     kebe koko komo diya:tawahuya:,
 nale ba:bi komo kokoha:ma: goete
     tama:mo dito komiya:tema:nemo.”

²⁰ Ba:moe taboeno ipuwa ba:ma ka:nala,
 ba:moe hopote kuititi teta:mo nuluhukuhino
 tawakalubi hiliyonomo ipuwalo muludawa eta
 kapiyate hibilo a:kemedenamene, iyo, ibino
 koko sikulu ipuwalo la:le hibi iya:tawadawa
 kapiya a:kuma:lemata, ba:gala gabomani hapulu
 dolowabeletihuina ba:ba:te ibino daedae
 ukui komokomo kapiya bolamagiminaka.
 Ba:bema: hibila, hopo habanapa:te kebe komo
 hidohido mulu komoma: da:ga:lanana, Godote
 ba:bi hiliyonomo komoeno daedae komo ya:lo
 a:hawakalimiya:

²¹ Numa:la:, Godote ebeno hibi mulu
 komodo gabo a:duhimiya:, hopo habanapi
 ha:kiya ibino mulu ukui komodo ebeno hibi
 komo kiya:tawahama:. Ba:ba tetelo ebete
 huiyatiya ebeno ubi komo ba:ma ka:na
 ihatiya:, ale tawakaluba:tamo kebe Hido Tabo
 dolamagiminakoma:, ba:be Tabo iba:te aeno
 daedae ukui taboma: da:ga:lanana, Godote ba:be
 Tabo hawakalimi komodo hibima: midipino
 ka:ka: hibinomolo na:mula:lalamena. ²² Ba:
 hibila, Yunapino komo ba:ma ka:nala, komo
 ibi hiliyonomate na:ga:lanana, iba:te Godokono

helo hawakalimino hanohano komo hibilo dulamemena: ebena tabo hibima: ba:bo komidima:na:. Huiyatiya Yuha:pino komo hiya:la, komo ibi hiliyonomate na:ga:lanana, keba tetelo iba:te eta tabo uliho komodo ba:moe hopoenomulu komokomo diya:tawahamena:, iba:te ba:be tabo hibima: ba:bo komidima:na:.

²³ A huiyatiya ba:bi hibima: midiha:pino hiya:hiya: kuba ukui komamo papamila:haheno, Kelisote keha pihigalo da:hoyia: ba:be komo ko komonomoma: ba ga:lanana ba:be tabo tawakaluba:tamo ba:bo olamagiminakoma:. Ba:be mabuma: hibima: midiha:pi ipuwalo Yunapino komo ba:ma ka:nana, iba:te Hido Tabo uliholo eta hanohano komo umihino nato ba:bo ukamidahalenaka, ba:gala Yuha:pa:te atumu ba:be Taboma: ubiha:ma: ba keda:ha daedae ukui tabo komoma: ba:bo emalagidolonaka.

²⁴ Huiyatiya kalakala konomola, Yunapi ba:gala Yuha:pi ipuwalo Godote pui ebena gugudima: eda:hama: da:ka:lamiya:, ba:ba:te Hido Tabo uliho tetelo hibima: ba midi ba:ma ka:na ba:bo ga:lanana, hibila, Kelisoko ba: Godokono helo ba:gala ebena mulu hawakalilamedawala.

²⁵ Iyo, numala:, Godokono ododili ipuwalo hopo habanapa:te keba komo daedae ukui komoma: da:ga:lanana, ba:be komoeno muluti ibi hiliyonomoeno mulu komo ba: na:gogolena, ba:gala Godokono ododili ipuwalo iba:te keba komo heloha: komoma: da:ga:lanana, ba:be komoeno helote atumu ibi hiliyonomoeno helo ba: na:kagolena.

²⁶ Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, Godote la: ebena gugudima: eda:hama:

da:ka:lami, ba:be kalakala tetete uluhukuhino la: dopamo kebako tawakalubima: keda:honamima, wadiyala la: ba:be komo hidamo nemalagidolala:. Ba: hibila, la: hibima: midipi hiliyonomo ipuwalo dopamo kapiyakapiyate hopo habanapino mulu ukui komamo ba:gala helo komamo ba:gala dogodogo ilina uwate komamo kokopima: eda:hanamimata. Iyo, la: kapiyakapiyanomate Hido Tabo kalakalago ba lawe, huiyatiya la:eno tawakalubi ipuwalo komo mulupi ba:gala helohelopi ba:gala ilina dogodogopi ibi hiliyonomate ubiha:ma: ba:bo eda:huya:.

²⁷ Numa:la:, hopo habanapa:te pui muluha:pima: ba:gala dito tawakalubima: da:ga:lane, ya:lo tetenomolo Godote ba:bi tawakalubinomo buwatiya:, mabu ebete ebene ubi ba:bo ihatiya: ba:be ododi komodo hopo habanapino mulupi ba:gala kokopa:tamo hilopo kikalamea:.

²⁸ Iyo, hopo habanapa:te pui hidohidoha:pima: ba:gala tawakalubiha:ma: da:ga:lane, Godote ba:bako tawakalubi ebene gugudima: keda:hanama: uwatiya:, mabu ebe ubila ba:be ebene ododi komodo kebe komokomo ba:moe hoponapa:te hidohidonomoma: da:ga:lane, ba:bi komo hiliyonomate wibohote ebete ibino hibi modoboha: komokomo ba:bo kohawakalilamea:ne.

²⁹ Ba:bema: hibila, hopo habanapi hiliyonomate Godokono holoholo hapuamo da:nikulimina:, ibi ipuwalo eta kapiyate a:kamodobamene ebe ha:kiya ebe kawagaminama:.

³⁰ Numa:la:, Godokono ododi komodo la: ba:ma tetelo Ya:su Kelisoko ipuwalo emedehonamata,

la:eno ododi komodoha:, iyo, ebete Kelisoko ebenu mulu hawakalimidawama: da:midia:, ba:bema: ebete ebe ipuwado atamo hibi mulu ukui bika:menako. Ba:gala ba:moe ba: eta komola, ba:moe Kelisote a Saitanakono du genama ipuwane duluhukua:tiya:, ba:ba tetelo ebete ebenu tuputupu emede komo atamo ikaa:mete a Godokono tawakalubima: dito midia:. ³¹ Ba:be mabuma: Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na itana, “Lumagiti ha:kiya ebenu ododi komoma: akawagamina:, huiyatiya Godote ebe ipuwalo hido oko dowatina, wadiyala ebete ba:be komoma: ba kalakala ebenu Kodawa kapiya nawagaminamene.”

2

Kelisote Keha Pihigalo Da:hoyia:, Polote Ba:be Komo Kolini Habanapa:tamo Dopamo Da:polamagiya:

¹ Ba:bene naeno hibima: midipi ekaka:la:, dopamo nale la:tamo da:puluhukuimo, ba:ba tetelo na Godokono hibi komo la:tamo kohawakalimima: ebenu tabo ba olamagi na hopo habanapino koko iya:tulame tabo komamo ba:gala ibino mulu ukui komamo kapolamagiha:, mabu na ubiha:ma: edimo la:le na hunamo adipanatenema. ² Ba:bema: nale la:go ba emedena naeno tepo ipuwoeno ukui ba:ma ka:na ihatimo, naeno hiliyonomo ododili ipuwalo kapiyadawa hunamo ba adipatena, ebenu hidonomo oko kapiya ba:bo kohawakalimima:. Ba:be dawa ba: Ya:su Kelisotela, ba:bene ebenu

hidonomo oko ba: ebete keha pihigalo da:hoyia:
ba:be komola.

³ Ba: hibila, nale la: ipuwalo oko dowati-
namimo, ba:be tete ga:ga:dopolo naeno ape
heloha:ma: ba eda:na, nale Godokono tabo
la:tamo hidamo kolamagima: komo hiliyonomo
tetelo na la:eno holoholo hapulu tole komago
a:lililanakuimo. ⁴ Ba:gala eta komo. Ba:ba
tetelo nale Hido Taboeno komokomo la:tamo ko-
hawakalilamema: hopo habanapino mulu ukui
komamo kolamaginakuiha:. Iyo, na iya:tawuimo
nale ba:moe hopoenomulu ukui komamo la:
diya:tulamema, ba:bema: Godokono Gobogobote
la: ipuwalo hibi oko a:kowata:mene, huiyatiya
keba tetelo ebete ebena heloamo la:eno tepo
ipuwonomulu ukui hiya:ma: da:midililamemena:, la:
ebena oko owati ipuwado hibima: midipima:
ba:bo keda:hama:nemata. ⁵ Ba:be mabuma: la:
ba:moe komo hidamo niya:tawahala:, la:eno hi-
bima: midi komoenomabu ba: Godokono helo
komola, hopo habanapino mulu ukui komoha:.

*Godokono Gobogobote Ebena Mulu Komo Hi-
bima: Midipa:tamo Dikalamena*

⁶ La: huiyatiya numala:, ale Hido Tabo dolam-
agiminakoma: ba:be Taboeno mulu komo hibilo
bitana, puya:te hibima: midi ipuwalo hidamo
dapepehona ibi kapiyate ba:be mulu modobolo
lawenaka. Huiyatiya ba:be Taboeno mulu komo
ba:moe hopo habanapa:te ibino ukuilo kalawe-
naha:, ba:gala keba kuba gobogobate ba:moe
hopolo helohelonomoma: deda:hana, ibi atumu
ba:be mulu komo modobolo a:kalawala:, hi-
bila, ba:bi kuba gobogoboenomulu helo komote ba:

na:wibona. ⁷ Iyo, ale Godokono Hido Tabo ba olamagimi, ebete dopamo diya gabodo dugumuiya: ba:be mulu komote hibima: midipa:tamo ba:ma tetelo na:hawakalana, mabu Godote ba:moe hopo ba:gala alomo ododilihino dopamo ebete ebenu ubi komo ba:ma ka:na ihatiya:, galane tetelo ebete ebenu mulu ukui komamo a hibima: midipi kawagaminoema:ne.

⁸ La: huiyatiya numa:la:, ba:moe hopo habalo helohelonomoma: deda:hana, ba:bi kuba gobogobate kamodobuya:ha: Konomo Alago Emededawoeno hoe komoeno hibi mulu ipuwa lawema:. Iyo, iba:te ba:be Kodawoeno hoe komoeno ipuwa hibilo niya:tawahuya:tale iba:te ebe keha pihigalo ba:kanakapumiya:na:.

⁹ Huiyatiya Godokono Bukalo eta tabote a hibima: midipino komo ba:ma ka:na hawakalimina,

“Hopo habanapi hiliyonomate
 dopamo kebe hido komo kuminakuiha,
 ba:gala iba:te kebe hido komo
 dopamo kulihonakuiha:,
 ba:gala iba:te kebe hido komote kuluhukuma:
 ibino tepo ipuwoeno ukuilo
 kemalagidolonakuiha:,
 ba:moe ba:be komo Godote a:hiduimiya:,
 puya:te ebe malemalelo demalagidolona,
 ba:bi tawakalubi kapiyatamo kikalamea:.”

¹⁰ Ba:bema: Godote dopamo dugumuiya:, ba:ma tetelo ebete ba:be hido komo ebenu Gobogoboeno heloamo atamo a:hawakalimiya:. Ba: hibila, kebe komate Godokono tepo ipuwalo da:pola:na,

ebeno Gobogobote ba:bi komo iya:tawanomola, iyo, kebe komate awalela ipuwalo da:pola:na, ba:bi komo hiliyonomo ba: atumu ebete modobonomolo ulamenako. ¹¹ Numa:la:, lumagino tepo ipuwoeno ukui eta lumagiti hibilo a:kiya:tawamene, huiyatiya ba:be lumagino gobogobo kapiyate ebena tepo ipuwoeno komo iya:tawala. Ba: ba:ba ka:na Godokono tepo ipuwoeno ukui eta lumagiti iya:tawa modoboha:, huiyatiya ebena Gobogobo kapiyate ebena komo iya:tawala. ¹² Ba:moe ba:be mabuma: ba:moe hopolo demedehona ba:bi hiya:hiya: gobogobo ipuwalo Godote eta kapiya a hibima: midipa:tamo kikaa:miya:ha:, ao, ebe huiyatiya ebena Gobogobonomo atamo ikaa:miya:, ba:bene ale ebena oko kowatinama: ebete kebe hiya:hiya: helo atamo dito dikaa:miya:, ale ebena Gobogoboeno ukui komodo ba:bi owalubi komo hidamo kiya:tawahama:nema:.

¹³ Ba:be mabuma: ale hopo habanapino mulu iya:tulame komamo Godokono tabo a:kolamagima:lema:, ao, a huiyatiya ebena Gobogoboeno iya:tulame tabo komamo olamagiminakoma:. Numa:la:, ale Godokono taboeno ipuwa komokomo ebena Gobogoboeno owalubi komamo da:hawakalilamema:, puya:te ebena ukuilo demalagidolona ba:ba:te ba:bi taboeno ipuwa komokomo hidamo kuwatema:na:.

¹⁴ Huiyatiya pote Godokono Gobogoboeno ukuilo emalagidolonaheno, ba:be lumagi modoboha: Godote tawakaluba:tamo dikalamena ba:bi hiya:hiya: helo komo kuwatema:. Ba:

hibila, ba:be lumagiti Godokono dito ikame komo hibima: midipa:godolo dulamemene, ba:bi komoeno mabu iya:tawaheno tawakalubino daedae ukui komoma: ba:bo kemalagidoloma:ne. Iyo, Gobogobote ebe owalubihino ebete ba:be Gobogoboeno oko owati komokomo hidamo a:kiya:tawamene. ¹⁵ Huiyatiya la: numa:la:, pote Godokono Gobogoboeno ukuilo demalagidolona, ba:be lumagi modobola kebe komate ebe ba:gala komo tawakaluba:godolo da:pola:na, ba:bi hiliyonomo komo Gobogoboeno owalubi komamo hidamo kanagilamelelamema:ne. Huiyatiya kalakala konomola, hopo habanapi ipuwalo eta lumagiti modoboha: hibima: mididawagodolo da:pola:na ba:bi komo kanagilamelemema:, mabu Godote ha:kiya ebenu komo kanagilamelemema:ne.

¹⁶ Ba:be mabuma: Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na goena,

“Dopamo tupuimi mabuni eta lumagiti
 Kodawa Godokono tepo ipuwoeno ukui
 hibilo kalawenakuiha,
 ba:bema: eta dawate modoboha:
 ebe uli komo iya:tumima!”

A hibima: midipa:te huiyatiya Kelisokono tepo ipuwoeno ukui komokomo hiliyonomo ya:lo uwatiya:ma:.

3

*Polote Kolini Sose Tawakalubino Anagiya:mida
 Komoma: Ibi Da:kiyahalamiya:*

¹ Naeno hibima: midipi ekaka:la:, nonolata, nale la:tamo dopamo da:puluhukuimo, ba:ba tetelo la: Godokono Gobogoboeno ukuilo demede-hona ba:bako tawakalubima: keda:hanamiha:, iyo, la: Kelisokono emede ipuwalo a:lia:li gugudi huiyama: eda:hanamimata! Ba:bema: hibila, Godokono tabo iya:tulame ipuwalo na ba:be taboeno koko ipuwa komo la:tamo hawakalilame kamodoboha:, huiyatiya la: puya:te hopo habanapino ukuilo demedenama nale la: ba:bako tawakalubimo ba emalagidole la: ba:bo owalubilinakuimata. ² Iyo, ba:ba tetelo naeno iya:tulame ipuwalo nale la:tamo nono kapiya bikalamenakuimata, nale hibi baa: la:tamo ikalame kamodobonakuiha:.

Ba:bene tete ga:ga:dopo ba peto, la: huiyatiya hibima: midi ipuwalo apepehoheno, ba:ma tetelo la: ba: atumu hibi baa: nahama: kamodobonaha:. ³ Numa:la:, hibima: midiha:pa:te keba ka:na kemedehona, la: ba:ba ka:na la:eno kateneno ukuilo emedenamata, iyo, la: ipuwalo komopa:te komopino mulu ukui ba:gala ilinama: ba maubaha, hiya:hiya: olowabeletihui komate la:godolo ba:pola:na. Ba: hibila, ba:bi komodo la:eno hibi komote ba:ma ka:na hawakalana, la: la:eno kateneno ukuilo emedenamata.

⁴ Ba:gala nale dopamo a:goemo, la:eno sose ipuwalo etate na Polokono kapiyuimidawama: ba:goe, etate na Apolosikono kapiyuimidawama: ba:goe. Ba:be komodo la:eno hibi komote atumu ba:ma ka:na kahawakalana, la:le hibima: midiha:pino emede komo bibamilatelenamata.

⁵ A:iye! Ba:moe Apolosiko potela:ka:? Ba:gala na Poloko potela:ka:? A netewapi ba: Godokono

okopila, iyo, la: aeno oko ipuwado ebeno Hido Tabo hibima: a:midimata. Ba:bema: numa:la:, a netewapa:te la: ipuwalo hiya:hiya: oko bepawatima:, Godote atamo keba ka:na kikka:mi ba: ba:ba ka:na. ⁶ Iyo, nale dopamo pete Hido Taboeno kikipo la: ipuwamo pamihote, ba:bene Apolositi pete ba:bi kikipo hunamo modobo beya bepehaminahui. Ba:bene a netewapino oko gala hapuni Godote ha:kiya ba:bi kikipatamo helo ba ikalame, iba:te hidamo ba:bo apepehuya:.

⁷ Ba:bema: oko owati ipuwalo kikipo amihodawa ba:gala beya hola:minahalelamedawa ibino ododili komo ba: hegehegenomola, iyo, oko ipuwalo Godoko kapiyate konomo komo bododinako, mabu ebe ba: kikipatamo helo ikalamedawala, iba:te hidamo ba:bema: apepehonaka. ⁸ Numa:la:, Godokono umi ipuwalo puya:te kikipo amiho oko dowatihona ba:gala puya:te beya hola:minahalelame oko dowatihona, iba:te ibino hiya:hiya: komo ba ododili huiyatiya kapiya oko bowatina, ba:be mabuma: ebete ibino oko kapiyanomo gabodo danagilamelelamemene ibi hiliyonomatamo modobonomo huiya ba:bo kikalameholema:ne.

⁹ Ba: hibila, Apolosiko ba:gala na, a ba: Godokoba: oko kapimilo dowatinama: ba:bi okopila, ba:bene la: hibima: midipi ba: ebeno hidohido naha ilinate kebolo kapepehona ba:be pali hakala, ba:gala la: ba: ebete detena ba:be hido genamala.

Kelisote Hibima: Midipino Hiya:hiya: Okoeno Komo Koa:mo Emadolame Komodo Kohawakalil-amema:ne

¹⁰ Ba:bema: hibila, Godokono oko kowatinama: ebete ya:lo tetelo kebe hiya:nomo helo natamo dikanamiya:, na ba:be heloamo ebena hidonomo genama ete oko la: ipuwalo ba:bo tupuimimo, mulu okodawate tuputupu ukuilo nopo keba ka:na ka:tamotenako ba:ba ka:na. Ba:bene naeno gala hapuni komo okopa:te pelamete, iba:te nale dopamo da:pehawakalimimo ba:be hototo mabu hunulu eta hido oko beka-owatina. Ba:bema: wadiyala okopi hiliyonomate ibino hiya:hiya: oko hidonomamo nulamenakamena:, ¹¹ mabu Godote ebena genamoeno kodakoda hototo ya:lo amiya:, ba:be hototo ba: Ya:su Kelisotela. Ba:be mabuma: okopi ipuwalo eta lumagiti modoboha: Godote damiya: ba:be dopo hototo magubutiti eta uli hototo ba:bo kamima:.

¹² Ba: hibila, okopa:te ibino hiya:hiya: ilina uwatenaka ba:be hototoeno genama ete oko kupula:ma:, ba:bene komo iba:te golodo ilina, ba:gala siliba ilina, ba:gala huiya kokonomo a:la:minale nakola uwatete, ba:bako hidohidonomo ilinamo genama ete oko ba:bo owatina. Huiyatiya komo iba:te balibali keha, ba:gala kalawa oga, ba:gala sa:lo uwatete, ba:bako ilinamo atu oko beka-owatina. ¹³ Ba:bema: Kelisokono Ko Hegelate da:puluhukumini, ba:bi genama etepino hiya:hiya: oko owati komate hibinomolo kohawakalahama:na:. Iyo, iba:te genama ete ipuwalo kebe ilinamo detena, ebete pete ba:bi ilina hiliyonomo ebena koa:mo ba pemadolame kubakubadopo ilina ba: dito kohawaminadigalema:ne, ba:bene koete naleha: ilina ba:bi kodakoda ilina kapiyate ebena genamalo emedena tetelo ba:pola:namene. Ba: hi-

bila, Kelisote ba:be gabodo hiliyonomo okopino hiya:hiya: hidohido oko ba:gala kubakuba oko ba:bo kohawakalilamema:ne.

¹⁴ Ba:bema: Godote damiya:, kebe lumagiti ba:be hototo hunulu hido oko dowatina, ba:be lumagino okote koe ipuwalo wiboheno ebete ebena hido huiya ba:bo kolawema:ne.

¹⁵ Huiyatiya kebe lumagiti Godokono genama ete ipuwalo kuba oko dowatina, ebena okote koe ipuwalo alatiditi, ba:bene ebete Godokono malemale ipuwalo ebena ka:ka: mula: komo kapiya kolawema:ne huiyatiya eta hido huiya a:kalawa:mene. Iyo, ba:be lumagino komote ba:ma ka:na kitanama:ne, eta lumagino genama koete ba woita, ebete ilinaheno ebena ka:ka: kapiyago koe ipuwane keba ka:na ka:puluhukunako ebete Hunu Habalo ba:ba ka:na konilutama:ne.

Hibima: Midipi Ba: Godoko Adikumino Genamala

¹⁶ La: iya:tawahala, la: hibima: midipi ba: Godoko adikumino hiya: genamalata, ba:gala ebena Gobogobote la: ipuwalo bemedena,

¹⁷ ba:bema: kebe lumagiti Godoko adikumino genama da:kubahimimini, Godote ba:be lumagi hibinomolo kokubahimima:ne. Numa:la:, Godoko adikumino hiya: genama ba: ebena hidotalona genamanomola, iyo, la: hibima: midipi ba: ba:be genamama: eda:hanamata.

¹⁸ Ba:bema: la: ipuwalo eta lumagiti ebe ha:kiya ebe ha:da akamihoma:la:, iyo, etate hopo habanapino hiya:hiya: mulu ukui komodo ebe ha:kiya ebe muludawama: akagaa:la:. Wadiyala

ebe huiyatiya hopo habanapino holoholo hapulu daedae lumagima: ba eda:na Godogodone hibi mulu ukui komo ba:bo nuwata:mene. ¹⁹ Mabu hopo habanapa:te kebe komokomo ibino mulu ukui komoma: da:ga:lana, huiyatiya Godote ba:bi komo ibino daedae ukui komoma: goena. Ba:be mabuma: ebena Bukalo eta tabote ba:ma ka:na goena, “Godote hopo habanapino mulu komamo gubi a:delamete, iba:te ba:bamo dito konegudima:na.” ²⁰ Ba:gala ebena Bukalo ebete gala ba:ma ka:na kagoena, “Mulupa:te ibino tepo ipuwalo kebe nopo ka:tamolatenaka, na Kodawate iya:tawamo ba:bi ukui komodo eta hido komote a:kuluhukamene!”

²¹ Ba:bema: la: ipuwalo etate hopo habanapino mulu komoma: ebe ha:kiya ebe gala akawagaminala! Numa:la:, la: Kelisoko ipuwalo ba emedena, ebena hiliyonomo hidohido komate la:enoma: eda:hana. ²² Iyo, na Poloko ba:gala Apolosiko ba:gala Pitako,* a Kelisokono okopima: ba eda:hana la:eno okopima: atumu na:ka:eda:hanama:. Ba:bene ba:moe hopoeni ilina hiliyonomo ba:gala hibi ka:ka: komo ba:gala hoe ipuwalo wato kikipo lawe komo ba:gala ba:ma tetelo dikulihona ba:bi komokomo hiliyonomate la:enoma: ba eda:hana, galane tetelo dikulihomena: ba:bi hiliyonomo komate atumu la:enoma: kakeda:hama:na:. Ba:bema: hibila, hidohido komo hiliyonomo ba: la:eno komola, ²³ mabu la: Kelisokono tawakalubima: eda:hanamata, ebe ba: atumu Godokonoma:

---

* **3:22:** Buka ka:lamihodawa, wadiyala ama: niya:tawa Pitakono eta mahilo ba: Kipasetela.

keda:na.

4

*Ya:sukunu Hibi Oelamepino Hiya:hiya: Teme-
teme Komo*

¹ Ba:bema: wadiyala la:le na Poloko ba:gala Apolosiko ba:gala komo a huiya hibima: midipi, la:le aeno komo ba emalagidole a Kelisokono hibi okopima: na:midiya:la:. Iyo, Godote dopamo dugumuiliya:, ebete ba:ma tetelo ba:bi komo puya:tamo da:hawakalilamiya: iba:te hopo habanapi hidamo kiya:tulamema:, a ba:ba:bi okopila. ² Numa:la:, ba:moe hopolo eta kodawate ebenu hiliyonomo okopi ipuwalo kapiyakapiya kuwatema:ne iba:te komopino oko namutulubima: keda:hanama:, ba:bema: ba:bi watowatopa:te komo okopino ododili ipuwalo ibi hidonomamo ba owalubilina ibino kodawa ba:bo kokalakuimima:na:, iyo, iba:te ba:be gabodo ibino tepo ipuwoeno hibi komo ebetamo kohawakalimima:na:.

³⁻⁴ Ba:bema: naeno komo ba:ma ka:nala, na ha:kiya naeno komo anagiya:midaheno ba:be komo naeno anagiya:midadawa Godotamo miya:panamo. Ba:bene la:le naeno oko komo anagilamelenamete kubama: da:ga:lama, ba:gala gabomana:te atumu naeno komo anagiya:mida ipuwalo kubama: da:kaga:lamena:, na ba:be komoma: ukui bilibilima: a:keda:mo. Ba: hibila, naeno tepo ipuwoeno mulu ukuiti na kuba ododidawama: kamidininaha:, huiyatiya numa:la:, Godoko kapiyate naeno hibi komo iya:tawala, naeno

tepo ipuwoeno ukui komoteha. ⁵ Ba:be mabuma: Kodawa Kelisote puluhukuhino, la:le eta lumagino komo anagiya:midamete ebe kubadawama: akaga:lala:. Ba: hibila, Kelisokono hibi tetenomolo ebe ha:kiya tawakalubino komo ba panagilamelelame, iba:te ba:ma tetelo kebe komokomo du ipuwamo dugumuilina ba:gala kebe ubi komokomo ibino tepo ipuwamo dawaminalena, ebete ba:bi hiliyonomo komo alamo uluhukulatelete ba:bo kohawakalilamema:ne. Ba:bema: ba:be tete ba: Godokono hido tetema: keda:ma:ne, ebete ebena hiliyonomo tawakalubino hidohido ododili mabuma: ibi komililameholema:.

⁶ Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la, la:eno ukui kotuputupuilamema: nale Apolosiko ba:gala na, aeno oko komo ba hawakalimi ba:moi hiya:hiya: tabo la: biya:tulamemata. Na ubila la: naeno iya:tulame tabo komodo hido ukui ba:ma ka:na kolawema:nemata, Godote ebena Bukalo a keba ka:na ka:tutumua:tena, la: ba:bi hidohido owalubi komone a:kohobila:hamata, iyo, modoboha: la: ipuwalo etate eteno ododi komoma: ebe kapiya ba awagamina eta lumagino komo kubama: dito goe. ⁷ La: ba:ma ka:na kemalagidolutama, Godote la: hiya:hiya: miya:tete eta hunamo ba adipate eta huiyatiya hopamo dito ihati? Ao, eba ka:naha:, ebete la: kapiya tawakalubima: a:midilia:ta, la:le awagahaheno kopola:nama:. Numa:la:, kebe hidohido komate la:godolo da:pola:na, ba:bi hiliyonomo komo Godote malemalelo la:tamo dito ikalamia:ta, la: ha:kiya la:eno heloamo eta hido komo kalaweha:.

Ba:bema: mabu keka: la: ipuwalo komopa:te ibi ha:kiya ibino komoma: dawagaminaleña?

⁸ A:iye, la: puya:te dawagahanama, la: kubamo emalagidolonamata eta kapiya modoboha: komote la:godolo kitanaha:!. Diyala, la:eno ukuilo la: ba:ma ka:na da:ga:lonama, Godokono Gobogobote hibima: midipa:tamo dikalamena, ba:bi komo ipuwalo la: dogodogopima: ba eda:ha huiyatiya a komopa:te awaepima: eda:hanama:!. Ba:gala la: da:kaga:lanama, Godokono umi ipuwalo la: koko gawadubuma: ya:lo eda:huimata, huiyatiya aha:!

Ba:bema: na Polote ba:bako daedae ukuipa:tamo na:goemo, la:le koko gawadubuma: hibilo neda:hatale, a Ya:sukunu hibi oelamepa:te la: mabuma: ba:kalakalahana:, iyo, a ba:be komone biya:tawahana:, la: ba:gala a, ale kapimilo koko gawadubuma: ba eda:ha hiliyonomo tawakaluba:te atamo kalakalago kopapamila:hama:na:. ⁹ Huiyatiya Godokono ubi komo eba ka:naha:, iyo, naeno umi ipuwalo ebete a hibi oelamepi ya:lo a:miya:tiya: hibima: midipi ipuwalo ale kuititinomopima: keda:hanama:. Ba:be mabuma: ebete gabomani kaduhilamenaha:, iba:te a hibi oelamepino komo anagilamelea:mete a kubapima: ka:milo tawakalubino holoholo hapulu a dito kanakapua:mema:. Iyo, ebena ubi komo ba:ma ka:na itana, ebena Hunu Habalo demedehona ba:bi nopopi, ba:gala kuba gobogobo ba:gala hopo habanapi atumu, ibi hiliyonomate aeno modoboha: komo hibinomolo kumima:.

¹⁰ A:iye! Diyala, la: ba:ma ka:na demalagidolonama, a Kelisokono hibi oelamepa:te ebe

mabuma: daedaepima: eda:hanama:, huiyatiya
 la: ebe ipuwalo mulupima: eda:hanamata!
 Ba:gala la: ba:ma ka:na da:kemalagidolonama,
 a hibima: midi ipuwalo heloha:ma: ba eda:hana
 huiyatiya la: helonomoma: eda:hanamata, iyo,
 tawakaluba:te la: hunamo ba wadiya:paa:latele
 iba:te huiyatiya a kokoha:pima: ga:lanala!

11-12 Huiyatiya numa:la:, aeno hibi komo ba:
 ba:ma ka:nala. A oko tupuimi mabuni ba:ma
 teta:mo puluhuku, komo hiliyonomo tetelo baa:
 kape komote a ua:menako ba:gala beya kapete
 atumu atamo a:kapenako, iyo, a kubakuba
 kaliko kapiyakapiya bepupulinakoma:. Ba:be
 mabuma: a ha:kiya aeno modoboha: komo
 ulamelea:mete komo tetelo a mani nanekele
 kuwatema: kodakoda oko aeno kokotamo
 dito owatinakoma:. Ba:gala eta komo.
 Aeno laha genama hibilo pola:naheno, a
 hiya:hiya: hopolo ba wapata:lamena ba:bo
 lahatepahanatonanakoma:, ba:bene komo tetelo
 hibima: midiha:pa:te a ba iduduputia:me a
 tatakolo dalukuinaka, a huiyatiya ibi mabuma:
 Godoko betoemehonakoma: ebete ibi hidamo
 kowalubilinama:. Iyo, keba tetelo tawakaluba:te
 temeteme atamo dikaa:menaka, a huiyatiya oko
 owati ipuwalo kodakodalo la:mota:hananakoma:,
 13 ba:gala iba:te ibino tabamo a da:kubahia:mena,
 a ibi malemale tabamo owalubilinakoma:.
 Ba:bema: wadiyala la: a hibi oelamepino komo
 ba:ma ka:na hidamo niya:tawahala:, hopo
 habanapino umi ipuwalo a ba: ibino nene
 huiyama: eda:hanama:, iyo, iba:te a ubiha:ma:
 ba eda:hana, a kuba nibo ilinama: ga:late

gigilepalama: ya:lo a:midiya:.

*Kolini Sose Tawakalubi Ipuwalo Puya:te
Polokono Tabo Laweheno, Ebete Iba:tamo
Heloamo Puluhukuma: Dolamagiya:*

¹⁴ O naeno mabuluba:la:, nale ba:moe tabo la:tamo hilopo ikalamema: kamiya:teha:. Ao, nale konomamo demalagidolenamo la: ba:bako gugudima: ba eda:hana, naeno ubi ba:bema: ihatemo la: hibi gabo kiya:tulamema:.

¹⁵ Numa:la:, la:eno Kelisoko ta:mata komoma: la:eno iya:tulamepi hiliyonomate ba pola:na, lumagiti ibi ka:lamiholema: da: kamodobonaha:, huiyatiya na kapiyate la:eno nabiwi huiyama: eda:namo. Iyo, la:le Ya:su Kelisoko ipuwalo kemedenama:, ebeno Hido Tabo la:tamo olamagi ipuwalo na ba: dopo lumagima: edimo, ¹⁶ ba:bema: naeno guguda:la:, nale la: betoelameholemata, la:eno emede ipuwalo wadiyala la:le na la:eno nabiwi nibaminatena:la:.

¹⁷ Numa:la:, ba:be komo ba emalagidolo nale naeno eta hibima: midi gudu Timotiko la:tamo poememo, mabu nale konomamo demalagidolonamo ebete ba:bako guduma: eda:na, iyo, ebete naeno ubi komo hibinomolo ododilinako. Ba:bema: ebete la:tamo da:puluhukumini, nale hiya:hiya: hopolo sose tawakalubi Kelisokono emede komoma: keba ka:na kiya:tulamenakomo, ebete ba:bi atu komo ba: ba:ba ka:na la: kakapiya:tulamema:na:ta.

¹⁸ Na ba:moe komo iya:tawala, la: komopa:te nawagahanamata mabu la: kubamo ba:ma ka:na emalagidolonamata, nale la:tamo a:kapa:mo.

¹⁹ Huiyatiya aeno Kodawate ubi dihatemene,

tete tatalila na hibilo kopema:nemo. Ba:bema: ba:ba tetelo nale ba:bi awagahapino hibi komo kopumima:nemo, ba:ma ka:na ibino tabo ga:la kokonomola huiyatiya Godogodone duluhukuna ba:be hibi helote iba:godolo kitanaha:

²⁰ Numa:la:, Godote Ko Gawadubuma: deda:na ba:be komoeno ipuwate lumagino ukui tabo komone kuluhukunaha:, ao, ba:be komoeno ipuwate kapiya gabodo kohawakalama:ne, ebe ba: Godokono helote lumagino emede ipuwalo ditanamene ba:be gabola. ²¹ Ba:bema: la: puya:te dawagahanama, la:eno ubi keba ka:nala:ka:? Nabiwiti ebena wato koko gugudi kukamo keba ka:na kalukulinako, la:eno kuba ododili mabuma:nale la:tamo ba:bako komo ba:ka:pododimo? Huiyatiya na pehen, wadiyala la: dopamo la:eno awagaha komone nohobila:huya:la:, ba:bene na malemale ukuia:go ba:gala tataba komago la:naeno guguda:tamo ba:bo kopema:nemo.

5

Polote   Kolini   Sose   Tawakalubi
Da:kiyahalamiya:,   Iba:te   Konomo   Kuba
Ododidawa Dito Konoemema:

¹ Ba: hibila, la: ipuwalo eta konomo kubate duluhukui, komo hiya:hiya: tawakaluba:te ba:be komoma: tabo a:ga:lanaka, iyo, la:eno sose kapiyuimidawa etate ebena nabiwino kamenago kapiyama: eda:nako.

A:iye! Godoko iya:tawaha:pi ipuwalo ba:bako kubate a:kuluhukale, mabu ibi iya:tawahala ba:be hilopo ododi komo kubanomoma: eda:na! Huiyatiya la: koko daedaepi huiyama: ba

eda:hana, ba:be kuba ododidawatamo la:le eta komo kododiha:! ² A:iye! Mabu keka: la:le la:eno sose komoma: dawagahanama? Wadiyala la: huiyatiya la: ipuwalo ditana ba:be kuba mabuma: tepo temetema:go nihimiya:la:, ba:gala wadiyala la: kuba ododidawatamo talona nihatemiya:la: ebete la:eno kapiyuimi ipuwamo gala akapa:la:.

³⁻⁴ Numa:la:, nale muhulunomolo ba emedena, huiyatiya Kelisoko ipuwalo nale naeno gobogoboeno ukui komamo la:go kapimilo bemedenamomo. Ba: hibila, nale galane la:eno Kolini habamo puluhukuti kuba ododidawoeno komoma: keba ka:na da:pododimo, na huiyatiya la:tamo puluhukuhino dopamo ba: ba:ba ka:na nale ba:be dubuino komo Kodawa Ya:sukunu mahilamo anagiya:midamete kuba huiya ihatemimo. Ba:bema: nale lutaha: tetelo la:le gala da:kakapiyuimima, wadiyala naeno gobogoboeno ukui komamo papamila:hate Kodawa Ya:sukunu heloamo ⁵ ba:be dubu Saitanatamo dito nikamiya:la:. Numa:la:, la: ba:ba ka:na dododima, Saitanate ba:ma tetelo ebeno ape kokubahimima:ne, huiyatiya aeno Kodawate ebeno Ko Hegelalo ba:be dubuino gobogobo hapuino ka:ka: dito komula:mema:ne.

⁶ Ba: hibila, la:le dawagahanama ba:be komo ba: hido komoha:. La: iya:tawahala, tawakaluba:te ba:ma ka:na ga:lana, “Palawa baa: kokalimima: kamenate huhuimino puhulu ilina nanekelenomo palawago da:kapiyuimimini, baa:te ha:kiya ba:bo kohuhuma:ne.” Ba: ba:ba ka:na la:eno kapiyuimi ipuwalo awagaha komo deha:potonomote ditana, ba:be kubate

ha:kiya koma: keda:ma:ne, aba: hibila:ka:
 7 Ba:bema: wadiyala la:le pakala emede komoeno
 awagaha komo hiliyonomo la:eno kapiyuimi
 ipuwane nuluhukulatela:la:, la: ipuwalo eta
 kuba deha:potonomote itanaheno Godokono umi
 ipuwalo la:le uliulinoma: keda:hanama:.

Numa:la:, gogo hiliyonomolo Yunapa:te
 ibino Adaguila: Poko* ba ododi iba:te ba:be
 Pokoeno palawa baa: ohoma: huhuimino
 puhulu palawago kapiyuimihino ohonaka, mabu
 Godote ibi ba:be komo kododinakoma: ya:lo
 a:tutumulateliya:. Iyo, ebete ibi biya:tulamiya:
 huhuimino puhulu ilina ba: gola, tawakaluba:te
 awagaha ipuwalo kebe kuba komo dododilinaka
 ba:bi komo huiyala, ba:bema: iba:te ebetamo
 ibino ko poko tupuimihino, iba:te dopamo
 ibino hiliyonomo genamane huhuimino puhulu
 uluhukulatelenomo nuluhukulatelenakamena:
 Huiyatiya Kelisote a hibima: midipi mabuma:
 ebeno ape Adaguila: Pokoeno sipi-goe
 deha:potomo miditi Godotamo ba ikame,
 ebeno hawi ka:ka:la: komodo ebete a uliuli
 tawakalubima: ya:lo a:midiya: ale aeno kuba
 ododili komoeno hoe huiya uwatekapoma:.
 8 Ba:bema: a hibima: midipa:te Godoko adikumilo
 eta ko poko ebetamo ododi tupuimihino,
 wadiyala ale dopamo aeno pakala emede
 komoeno awagaha komo hiliyonomo a ipuwane
 kuluhukulatelema:nema:. Ba:ma ka:na aeno tepo
 ipuwalo hiya:hiya: kuba ododili ukui komate

---

* 5:7: Buka ka:lamihole dawa, ama: ba:moe Pokoeno ipuwa
 iya:tawama: ubi dihatemena:, wadiyala ama: Ma:t 26.2 komoeno
 owalubi tabo numiya:.

pola:naheno, hibi gaboeno ododili komo ba:gala tabo ga:la komo kapiyate aeno emede ipuwane bikulihonakomena:

⁹ Ba:bema: nale la:tamo dopamo da:poemimo, ba:be leta ipuwalo la: ba:ma ka:na kiyalamimata, la: bohelemele pilolo duwatanaka ba:gala kamenakamena pilolo duwatanaka, ba:bako tawakaluba:go akakapiyala:

¹⁰ Huiyatiya modoboha: la: naeno taboeno ipuwa kubamo lawe. Numa:la:, la: sose tawakalubi ipuwalo puya:te ba:bako koko kuba dododilinaka nale ibino komo kapiyama: olamagimo, mabu ibi Godokono hibi komo ya:lo iya:tawahuya: Huiyatiya hopo habanapi ipuwalo komo hiliyonomate Godokono komo kiya:tawahanaha:, ba:bema: iba:godolo kamenakamena ba:gala bohelemele pilo komate ba:pola:na, ba:gala iba:te dogodogopima: keda:hama: ubi konomamo ba miya:te komo tetelo komopino ilina pilolo uwatenaka, ba:gala iba:te hiya:hiya: ida:da:lino gobogobo akadikulamenaka. Ba:bema: nale la:tamo talona kihateha: ba:bako hibima: midiha:pa:go wapata:lamema:, mabu la: ba:moe hopolo iba:go kapimilo ba emedena gabote a:kitanamene la: ha:kiya la: ibi ipuwane hibinomolo kowatiya:midalema:

¹¹ Iyo, nale la: sose tawakalubino komo kapiyama: olamagimo. La:le pui la:eno hibima: midipi ekakima: da:ka:laminama, ibi ipuwalo pote bohele pilo o kamena pilo dododinako, pote dogodogodawama: keda:ma: ubi konomamo dihatenako ba:gala pote eta ida:da:lino gobogobo dadikuminako, pote komopino komoma:

ha:da amiho gabodo kuba tabo dolamaginako ba:gala pote gamoda da:nihonako, ba:gala pote komopino ilina pilolo duwatanako, nale ba:bako sose lumagino komoma: la: gala na:kakiyalamitamata la: eba:go akakapiyala:, iyo, la: eba:go baa: nahama: la:tamo talona bihatelamemata.

¹²⁻¹³ Ba: hibila, puya:te sose ipuwalo pola:naheno Godote ha:kiya ba:bi hibima: midiha:pino komo kanagilamelelamema:ne, ba:bema: ba:be oko ba: ebenola, na ebe tolemelo a:kowata:lemo. Huiyatiya sose ipuwalo da:pola:na ba:bi tawakalubino komo anagilamelelame oko hiya:la, iyo, Godote ba:be oko a hibima: midipa:tamo ikaa:miya:. Ba:bema: la: ipuwalo puya:te kuba dododilina ibino komo nanagilamelelametota:la:, mabu Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na bitana, “La:le konomo kuba ododidawa la: ipuwane dito noemiya:la!”

6

Hibima: Midipa:te Olowabeletihui Komoma: Gabomana:tamo Tolamema: Polote Talonama: Da:goiya:

¹ Ba:moe ba: eta komola. La:eno kapiyuimi ipuwalo etate etago eta komoma: dolowabeletihumina:, mabu keka: la:le Godokono ubi komoma: toleheno gabomanino tabo anagiya:midadawatamo da:tolamema, ba:be tuputupu emede komo iya:tawaha: lumagiti la:eno komo kanagiya:midalamema:? A:iye! Wadiyala Godokono sose tawakaluba:te

ha:kiya ibino olowabeletihui komo nanagilamelelama:mena:! ² La: ba: iya:tawahala, galane tetelo Godokono tawakaluba:te ba:moe hopo habanapi hiliyonomoeno komokomo kanagilamelelamema:na:. Iyo, Godokono ubilo la:le ba:be anagiya:mida oko ipuwalo kopola:nama:nemata, ba:bema: ba:ma tetelo kebe olowabeletihui komate la: ipuwalo dikulihonaka, la:eno ukui ba:gala helo modobola ba:bi hegehege komo tuputupulu kanagilamema:, aba: hibila:ka:? ³ Ba:gala la: hibilo iya:tawahala, Godote ebeno Hunu Haboeno hiya:hiya: oko kowatihonama: dododiliya:, ba:bi nopopino komo a hibima: midipa:te kanagilamelelamema:nema:. Ba: hibila, a ba:be oko kowatima: Godote modobo helo atamo kikaa:mema:ne, ba:bema: a iya:tawahanomola, ba:moe hopolo atamo kebe komate dikulihona, ebete modobo helo atamo atumu na:kikaa:mena ba:bi komo hidamo kanagilamema:.

⁴ Ba:bema: mabu keka: la:le olowabeletihui ipuwalo gabomanino tabo anagiya:midapa:tamo da:tolamenakoma? Numa:la:, a sose tawakalubi iya:tawahala, ba:bi hibima: midiha:pa:te Godokono komo ba:gala aeno komo hibilo kiya:tawahanaha:. ⁵ A:iye! La:le kohilopohoma: nale la:eno kuba ododi komo ba:bema: hawakalimimo. Na iya:tawala la:eno komo mulu ukui ba:pola:na, ibi ba: modobola la: hibima: midipino olowabeletihui ipuwalo la:eno komo kanagilamelelamema:. Huiyatiya diyala, komo la: ba:ma ka:na daedae ukuilo

da:ga:lonama, “Eta mulu ukuidawate aeno kapiyuimi ipuwalo kalutaha:.” ⁶ Numa:la:, la: hibima: midipi ekakima: ba eda:ha, la:eno daedae ukui mabuma: etate eta gabomanino tabo anagiya:midadawatamo dito magatanakomata, iyo, la:le la:eno olowabeletihui komokomo hibima: midiha:pa:tamo watanakomata!

⁷ A:iye! La:eno kapiyuimi ipuwalo etate eta gabomana:tamo da:magatamene, ba:ba tetelo la:eno alaholodawa Saitanate la:eno wato kikipo ya:lo a:lawe, iyo, la: ebeno ubi komamo a:papamila:hamata! Numa:la:, etate ama:tamo kuba ododiti ba:bene ama: ba:be komo dito degebolememena:, ba:be komo modobola, huiyatiya modoboha: wato kikipo Saitanatamo dito ikame! Iyo, etate amia:no eta ilina pilolo lawete ba:bene ama: ba:be komo dito dadodomena:, ba:be komo modobola, huiyatiya Saitanatamo papamiwata modoboha:!

⁸ Ba:bema: la:eno ododi komoeno kuba bada konomola:ka:, mabu la:le hibima: midipi ekakima: ba eda:hana etate etatamo kuba bododinakomata ba:gala etoeno ilina pilolo a:kalawenakomata!

⁹ La: ba: iya:tawahala, tuputupulu emedeha: tawakaluba:te Godokono Ko Gawadubu haboeno hidohido dogodogo komo ipuwalo eta komo a:kalawa:mena:. Iyo, ba:moe komo ba: hibinomola, puya:te bohelemele ba:gala kamenakamena pilolo duwatanaka, ba:gala ida:da:lino gobogobo dadikulamenaka, ba:gala dubu gabatamo dododilinaka, ¹⁰ ba:gala komopino ilina diya gabodo pilolo duwatanaka, ba:gala komopino ilina ibino heloamo dito

duwatenaka, ba:gala dogodogopima: keda:hama: ubi konomamo da:miya:tenaka, ba:gala gamoda da:nihonaka, ba:gala komopino komoma: ha:da amiho gabodo kuba tabo da:ga:lanaka, ba:bako kuba ododilipi hiliyonomo ipuwalo etate Godokono Ko Gawadubu haboeno hidohido komo a:kuwata:mene. ¹¹ Numa:la:, dopamo tetelo komo la: ba:bako kuba ododili ipuwalo emedenamimata, huiyatiya kalakala konomola, ba:ma tetelo la: ba:ba ka:na kemedena:ha:. Iyo, Kodawa Ya:su Kelisote la:eno kuba ododili komo dukulalelami, ebete aeno Godokono Gobogobeno heloamo la: ebena tuputupupima: ba midili, la:le ebena ubi komokomo kapiya kododilinakoma: la: talonapima: ba:bo eda:huiyata.

Hibima: Midipa:te Ibino Apa:mo Ododili Komamo Godoko Nawagaminanakamena:

¹² Ba:bema: diyala, la: ipuwalo etate natamo ba:ma ka:na da: goemene, “Numa:, apa:mo ododili komokomo hiliyonomo ipuwalo nale eta komo kododima: talona hibilo kitanaha:.”

Ba:bene nale ebena tabo ba huiya kogoema:nemo, “Iyo, na Kelisoko ipuwalo tutudawama: ba eda:na, talona natamo hibilo kitanaha: eta komo kododima:. Huiyatiya numa:, apa:mo ododili komokomo hiliyonomo ipuwalo komo ododili komate naeno hibima: midi ipuwalo na a:kowalubina:mena:, ba:bema: nale naeno tepo ya:lo a:kodakoduimiya:mo ba:bako kuba ododili komamo a:kapapamiwatamo, iyo, nale eta kuba ododi komo naeno namutudawama: a:kamida:mo.”

13 Ba:bema: diyala, eta lumagiti tabo ba:ma ka:na da: goemene, “Numa:, Godote tawakalubino kape mabuma: hiya:hiya: baa: ododililamiya:, ba:gala ebete tawakalubi ba ododili ibino tepo ipuwamo ubi komokomo ba:bo miya:telamiya: baa: konahanama:.”

Ba:bene nale ebene tabo ba:ma ka:na kohuiyama:nemo, “Iyo, Godote tawakalubi ba:gala ilina hiliyonomo ododiliya:, huiyatiya ebene ubi tetelo ebete kateneno ubi komokomo ba:gala baa: naha komo kapimilo dito kohawaminadigalema:ne. Ba:bema: ko komo ba: ba:ma ka:nala, la: dubate la:eno apa:mo hiya:hiya: kuba ubi komo bohelemela:tamo ba:gala kamenakamenatamo ododili modoboha:, mabu Kodawate tawakalubino apeno modoboha: komokomo ipuwalo ibi malemalelo ba owalubilina, ubi ba:bo ihatenako iba:te ibino apa:mo ebene ubi komokomo kapiya kododilinakoma:.” 14 Numa:la:, Godote aeno Kodawa hoe ipuwane ba adipate ebene hoe ape ba:bo ka:kimiya:, ba:bema: ebete ebene heloamo a wadiya:paa:telo aeno ha:laha ape atumu kakaka:kilamema:ne.

15 La: ba: iya:tawahala, a hibima: midipi hiliyonomate Kelisokono talona apema: eda:hanama:, ba:bema: aeno hiya:hiya: ape ba: ebene apeno hiya:hiya: komola. Ba:be mabuma: a ipuwalo etate Kelisokono talona apeno eta komoma: ba eda:na, ebete dubu bilibili kamenatamo ba:ka:tomene eba:go kuba ba ododi kapiyama: keda:ma:? Ao, ba:be komo ba: kubanomoma: keda:ma:ne! 16 A:iye! La:

iya:tawahala, keba tetelo eta dubuti ebeno ape dubu bilibili kamenatamo dikamemene, ibi netewapa:te kapiyama: ba:bo keda:ma:na:, aba: hibila:ka:? Numa:la:, ibi netewapino komoma: Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na goena, “Dubuti kamenago kapiyama: keda:ma:ne,”¹⁷ ba:bema: ba: ba:ba ka:na pote hibima: midi ipuwalo ebeno gobogobo Kodawa Kelisotamo dikamemene, ibi netewapa:te gobogobo hapulu kapiyama: keda:ma:na:.

¹⁸ Ba:bema: hibima: mididawa, wadiyala ama:le bohelemele ba:gala kuhi pilo, kamenakamena ba:gala dubu pilo, ba:bako hiliyonomo ododili komokomo ama:le kuba nibote patema: goelo ba:bi ododili ipuwane nalahula:nakuya:. Ba: hibila, pote ba:bako kuba dododimini, ba:be komodo ebe ha:kiya ebeno ape kokubahimima:ne, huiyatiya komo hiliyonomo kuba ododili komo eba ka:naha:.

¹⁹ Ama: iya:tawala, Godote ama:tamo dikami ba:be Gobogobote ama: ipuwalo ba emedena, amia:no apete ba: ebe adikumino genamama: eda:na, aba: hibila:ka:? Iyo, amia:no ape ba: amia:noha:, ²⁰ mabu Kelisote ebeno huiya konomo hawa:mo ama: a:lawia:ta. Ba:bema: amia:no apeno ododili ipuwalo wadiyala ama:le ebe kapiya kawagaminanama: hiliyonomo komokomo nododilinakuya:.

7

Dubu Ba:gala Kamena Ibino Kapiyama: Eda: Komoma: Polote Sose Tawakalubi Diya:tulamiya:

¹ Ba:bema: la: dopamo la:eno leta ipuwalo kebe komoma: na da:kiyanamima, nale ba:ma tetelo ba:bi komo la: kiya:tulamema:nemata. Dopo komo ba: la: komopa:te ba:ma ka:na da:ga:lanama, “Dubuti kamena laweheno ebe ha:kiya demedenamene, ba:be komo ba: hido komola.”

² Huiyatiya bohelemele ba:gala kamenakamena pilo komo ipuwalo, iyo, atumu kuhi ba:gala dubu pilo komo ipuwalo Saitanate kuba gabamo emogabuimi komo hiliyonomo bewadahenako, ba:bema: hibima: midipi hiliyonomo ipuwalo wadiyala eta dubuti ebena kamena na:lawa:mene, ba:gala eta kamenate atumu ebena awi na:kalawa:mene. ³Ba:gala dubu ebena kamenago kapiyama: eda: ipuwalo, kamenate ebena awi kokalakuimima: wadiyala ebete ebena ape ebetamo nikamenakamene, ba:gala dubuti atumu ebena kamena kokalakuimima: ebena ape ebetamo na:kikamenakamene, mabu Godote ebena ubi komo tawakaluba:tamo dopamo ba:ba ka:na ihatiya:. ⁴ Numa:la:, ba:be komo ipuwalo kamenate ebena ape namutudawama: keda:naha:, awiti ba: ebena ape namutudawama: eda:na, ba:gala atumu dubuti ebena ape namutudawama: keda:naha:, huiyatiya ebena kamenate ebena ape namutudawama: keda:na. ⁵ Ba:bema: dubuti ebena kamenago kapiyama: eda: ipuwalo etate etatamo ba:be komo kododima: talona akihata:la:, huiyatiya ibi netewapa:te ukui kapiyama: ba eda: ba:ma ka:na da:ga:lamena:, iba:te gopowahi tetelo kapiyama: eda: komo

a:kododa:mena: iba:te Godokoba: tabo ga:la komo kododinakoma:, ba:be komo kubaha:, hido ododi komola. Huiyatiya iba:te kebe gopowahi tete dihatemena: ba:ba teta:mo da:nuluhukumina:, wadiyala iba:te kapiyama: eda: komo tiyonomolo gala na:katupuima:mena:, mabu Saitanate kateneno ubi komodo iba:tamo da:wadahenako, iba:te ba:bi kuba gabamo emogabuimi komamo eta dubago o eta kamenago gudi modoboha:.
⁶ Huiyatiya la: hidamo niya:tawahala:, la:le la:eno komo komiya:patepama: na Polote la: katutumulateleha:, ao, nale na:goemo talona puliyala la: ba:be komo kododima:.

⁷ Ba: hibila, naeno ubi komo ba:ma ka:na bitana, la: kamenakamenaheno emedena modobola, nale keba ka:na kemedenamoma ba:ba ka:na. Huiyatiya na iya:tawala Godote kebe hiya:nomo helo natamo dikanamiya: nale kamenaheno kemedenamoma:, diyala, ebete ba:be atu helo la: komopa:tamo da: kikalameha:. Iyo, hibima: midipa:te ebeno hiya:hiya: oko kowatihonama:, ebete iba:tamo ebeno hiya:hiya: helo dito ikalamenako, ba:ma ka:na ebete eta hiya:nomo helo kapiya lumagitamo ba ikame huiyatiya etatamo eta hiya:nomo helo ba:bo kakikamema:ne.

⁸ Ba:bema: hibima: midipi dubu ipuwalo puino kamenakamenate da:ha:lahuya: ibino komoma: ba:gala hamolehamoleno komoma: na Polote tabo ba:ma ka:na goemo, nale kamenaheno keba ka:na kemedenamoma, wadiyala iba:te ba:ba:ba ka:na nemedenamena:.
⁹ Huiyatiya ibi ipuwalo kebe dawoeno kateneno ubi komate helohelonomoma: deda:hana, ba:ma ka:na eta

dubuti kamena laweheno kuba ododi komamo da:gamene, wadiyala ba:bako dubuti eta kamena na:lawa:mene ba:gala ba:bako kamenate atumu eta dubu na:kalawa:mene. Numa:la:, keba tetelo dubuti kamena tuputupu gabodo da:lawemene, ba:be komo ba: hido komola, huiyatiya ebete laweheno ebena tepo ipuwalo koenomoma: deda:mene, ba:be komote Saitanakono kuba gabamo emogabuimi komoma: keda:ma:ne.

¹⁰⁻¹¹ Ba:gala eta komo. Kebe dubuti ebena kamenago demedena ba:gala keba kamenate ebena awa:go demedena, nale ba:bako tawakaluba:tamo tutumu tabo bikalamemo, ba:moe tutumu tabo naeno ukuiha:, ebe ba: aeno Kodawoeno tutumu tabola. Iyo, ebena ubi komo ba: ba:ma ka:nala, dubuti ebena kamena dito akibuka:la: ba:gala kamenate atumu ebena awi akamiya:pala:. Huiyatiya keba kamenate ebena awi ya:lo da:miya:pui, wadiyala ebete awihino dito nemedenamene, ba:bene ebete ba:ba ka:na ba emedena ukui hiya:ma: deda:mene, talona a:kitanamene ebete ba:be atu awa:go kapiyama: gala keda:te eba:go gala kakemedenama:.

¹² Ba:bema: nale la: komopa:tamo eta tabo be-goemo, ba:moe tabo da: naeno ukui komola:, iyo, ba:moe tabote aeno Kodawagodone natamo da: kapeha:. Diyala, la: hibima: midipi ipuwalo eta dubuti ebena hibima: midiha: kamenago demedena, ba:bene ba:be kamenoeno ubi ditama:na eba:go kemedenama: ebete ebe dito akibuka:la:.

¹³ Ba:gala hibima: midi kamenate hibima: midiha: awa:go demedena, ba: atumu ba:be dubuino ubi ditama:na eba:go kemedenama: ebete ebe

dito akibuka:la:. ¹⁴ Ba: hibila, Godote eta hibima: midiha: dubu ebena hibima: midi kamena ipuwado ebe tatalia:mo komagahema:ne, ba:gala ebete hibima: midiha: kamena atumu ebena hibima: midi awi ipuwado ebe tama:mo pema: kowalubima:ne. Numa:la:, ba:be komote hibima: eda:ha:tale, ba:be dubu ba:gala ebena kamena ibino guguda:te Godokono umi ipuwalo dalowa:ma: ba eda:ha, iba:te ebetamo pelamema: ba:ka:modobona: huiyatiya ba:be komote ba:ba ka:na kitanaha:, ao, ba:bako guguda:te Godoko tama:mo pelamema: talona puliyanomola.

¹⁵ Huiyatiya numa:la:, keba tetelo hibima: midiha: kamenate ebena hibima: midi awi miya:pama: ubi dihatemene, ba:gala keba tetelo hibima: midiha: dubuti ebena hibima: midi kamena miya:pama: dewagelemene, hibima: mididawate eta duhimi komo akododa:la:. Ba:bene hibima: midiha:dawate ebena hibima: midi kamena o awi ba:ba ka:na da:miya:pamene, ba:ba tetelo hibima: mididawate tutunomoma: ba eda: eta matuhumi komote ebegodolo gala a:kitanamene.

Huiyatiya Godote a hibima: midipi hiliyonomo ya:lo a:ka:miya: ale komopa:go alaholohoheno tataba ipuwalo kemedinama:, ¹⁶ ba:bema: hibima: midi kamena, wadiyala ama: gabo nohowadiya: amia:no hibima: midiha: awa:go tatabalo kemedinama:. Diyala, amia:no awiti ama: ipuwado ebena ka:ka: mula: komo da: lawemene. Ba:gala hibima: midi dubu, wadiyala ama: ba: atumu gabo na:kohowadiya: amia:no hibima: midiha: kamenago tatabalo kemedinama:, mabu ama: hibilo kiya:tawanaha: ebete ebena ka:ka:

mula: komo ama: ipuwado da:lawemene.

Polote Yunapi Dubuino Tama Itamida Kukala Lawe Komone Eta Komo Diya:tulamiya:

¹⁷ Ba:bema: nale sose hiliyonomo ipuwalo kebe komo kiya:tulamenakomo, ba:be tutumu tabo a hiliyonomo mabuma: ba:ma ka:na bitana. Godote eta lumagi ebe hibima: komidima: da:ka:mimini, ebene emede komo keba ka:na kitana, ebete galane tetelo gabo akohowada:la: ba:be emede komo ebe ha:kiya ebene heloamo hiya:ma: komidima:. Ao, Kodawate ebetamo kebako emede komo kikami, wadiyala ebete ba:be atu emede ipuwalo kalakalago nemedenamene, ebene ubi komo eta lumagino emede komamo akihata:la:. ¹⁸ Ba: ba:ba ka:na Godote Yunapino tama itamida kukala lawe dubu da:ka:mimini, ebete gabo akohowada:la: ba:be kukala ebene apene egebolemema:, ba:gala Godote eta tama itamida kukala laweha: dubu da:ka:mimini, ebete ebene ubi komo akihata:la: ba:be komo kolawema:. ¹⁹ Numa:la:, Godokono umi ipuwalo eta dubuti Yunapino tama itamida kukala ya:lo da:lawiya: ba:be komo ko komoha:, ba:gala eta dubuti ba:be komo laweha:ma: deda:mene ba:be komo atumu ko komoma: a:keda:mene. Kapiya ko komonomo bitana, ba:be komo ba: Godokono komo koko tutumu tabamo papamiwata komola.

²⁰ Ba:bema: ba:moe komone a hiliyonomate iya:tawahala, ba:ma ka:na Godote eta lumagi da:ka:mimini, ebene emede komo keba ka:na kitana ebete galane tetelo gabo akohowada:la: ba:be emede komo ebe ha:kiya hiya:ma: komidima:. ²¹ Iyo, hibima: mididawa, Godote

ama: da:ka:mi, ba:ba tetelo ama: eta ko dubuino huiyaha: okodawama: dedi, ba:be mabuma: ama:le ba:ma tetelo amia:no emede komo hiya:ma: komidima: ukui bilibilima: akeda:la:. Huiyatiya ama: numa:, amia:no namutudawate ama:tamo gabo malemalelo da:hiduimimini ama:le ebeno huiyaha: oko ipuwane kuluhukuma:, kubaha:, ama: ba:be hido tutu emede komo ebegodone dito na:lawiya:.

²² Ba: hibila, pote eta ko dubuino huiyaha: okodawama: ba eda:na Godote ebe Kodawa Kelisoko hibima: midima: da:ka:mi, ba:ba tetene tupuimiti ebete Kelisokono oko ipuwalo ebeno tutudawama: edi. Ba:gala ba: atumu pote eta ko dubutamo huiyaha: oko owatiha: tetelo Godote ebe da:ka:mi, ba:ba tetenomolo ebete Kelisotamo huiyaha: oko owati ba:bo tupuimi.

²³ Iyo, Kelisote ebeno huiya konomo hawa:mo la: uwatia:ta, ba:bema: la: ebe kapiyatamo oko ba owatina komopino huiyaha: okopima: akeda:hanala:. ²⁴ Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, ba:moe ba: naeno iya:tulame taboeno ko komola. Godote kebe lumagi da:ka:mimini, ba:be lumagino emede komo keba ka:na kitana, ebete Godokoba: kalakalago ba emedena gabo akohowada:la: ba:be emede komo ebe ha:kiya ebeno heloamo hiya:ma: komidima:.

Ba:be Kebe Dubuti Kamenaheno Demedena Ba:gala Kebe Kamenate Dubuhino Demedena Polote Ibino Komoma: Ebeno Ukui Tabo Dolamagiya:

²⁵ Ba:bema: la:eno leta ipuwalo la: eta komoma: na da:kiyanamima, ba:be komo ba: la:eno sose ipuwalo puya:te kamenaheno demedena

ba:gala puya:te dubuhino demedena, ba:bi dubu ba:gala kamenakamena iba:te keba ka:na na:kewagelemena:. Numa:la:, nale ba:moe komoma: aeno Kodawa Kelisogodone eta tutumu tabo dopamo hibilo kalaweha:, huiyatiya na iya:tawala ba:ma ka:na ebete ebena malemalelo na hibi okodawama: ka:namiti ebena oko habamo ihateniya:, nale ba:mako komoma: naeno ukua:mo la: kowalubilima:.

²⁶ Ba: hibila, hibima: midipa:tamo temeteme ikuli komote ya:lo tupuimiti, ba:bi temeteme komate tete tatalila kokonomoma: keda:hama:na:, ba:bema: naeno ukui ba: ba:ma ka:nala, Godote ba:ma tetelo keba dubu da:ka:mimini, ebena emede komo keba ka:na kitana, wadiyala ebete ba: ba:ba ka:na kalakalago nemedenamene, iyo, ebete gabo akohowada:la: ebena emede komo hiya:ma: komidima:. ²⁷ Ba:bema: hibima: midi dubu, ama:le kamena dopamo da:lawi, ama: ebe ibukima: ukui akihata:la:, ba:gala ama:le ba:ma tetelo kamenaheno demedena, amia:no kamena lawe gabo akohowada:la:. ²⁸ Huiyatiya numa:, ama:le kamena lawema: ubi ba ihate tuputupu gabodo da:lawemena:, Godokono umi ipuwalo ba:be komo kubaha:, ba:gala ba: atumu eta bohelete dubu da:lawemene, Godote ba:be komo kubama: a:kagaa:mene.

La: huiyatiya ba:moe komo niya:tawahala:, kamenakamena ipuwalo pote awi dopamo lawete eba:go demedena, ba:gala dubu ipuwalo pote kamena dopamo lawete eba:go demedena, ba:be mabuma: iba:te ba:moe hopoeno komo hiya:hiya: temeteme komokomo

biya:tawahanakomena:. Ba:bema: hibima: midi dubu, na ubila ama:le kamena laweheno ba:bako temeteme a:kiya:tawamena:ta, ba:gala hibima: midi bohele, na ubila ama: atumu awi akalawa:la: ama:le ba:bako temeteme komo uwatekapoma:.

²⁹ Naeno hibima: midipi ekaka:la:, naeno iya:tulame taboeno ipuwa ba: ba:ma ka:nala, Godokono Kuititi Hegelate ba: na:tatali, ba:bema: kebe dubuti kamena dopamo lawete eba:go demedena, wadiyala ebete ba:ma tetene tupuimiti kamena laweha: dubu huiyamo nemedenamene. ³⁰ Ba:bene ba: ba:ba ka:na pote temetema:go dihina, wadiyala ebete atumu temetemeha: lumagimo nemedenamene, ba:gala pote kalakala ipuwalo da:luta, wadiyala ebete kalakalaha: lumagimo nemedenamene, ba:gala pote dogodogo ilina mana:mo dopamo duwati, wadiyala ebete ilinaha:dawamo nemedenamene, ³¹ ba:gala pote ba:moe hopoeno komoma: oko dowatina, wadiyala ebete ba:bi hiya:hiya: oko ya:lo da:miya:pali ba:bako lumagimo nemedenamene, mabu ba:moe hopoeno komate keba ka:na ka:pola:na, ba:bi pakala komo hiliyonomate ba wiboho uli komate ba: na:pikulihona.

³² Ba:bema: na ubihinola la: hopo haboeno komoma: ukui bilibilima: eda:ha. Numa:la:, kebe hibima: midi dubuti kamenaheno demedena, ebete aeno Kodawa kokalakaluimima: ebena ubi konomo ba ihatena ebena komokomo kapiya ba:bo emalagidolenako. ³³ Huiyatiya kebe hibima: midi dubuti kamena dopamo lawete eba:go demedena, ebete ebena konomo ubi ba:be ka-

mena kokalakuimima: ihatenako, ba:ma ka:na ebete ba:moe hopoenokomokomo ba emalagidolena ³⁴ ebenu tepo ipuwalo ba:bi komate Godokono ubi komago nalaholohona. Ba:bene kebe hibima: midi kamenate awihino demedena ba:gala kebe hibima: midi bohelete awihino demedena, iba:te aeno Kodawoeno talona oko mabuma: ibino ape ba:gala gobogobo ebetamo kikamehoma: ebenu komokomo kapiya ba:bo emalagidolenaka. Huiyatiya kebe hibima: midi kamenate dubu dopamo lawete eba:go demedena, ebete ebenu konomo ubi ba:be awi kokalakuimima: ihatenako, ba:ma ka:na ebete ba:moe hopoenokomokomo nemalagidolena.

³⁵ Ba:bema: tabo ulihopa:la:, nale ba:moi iya:tulame tabamo kamena lawe komoma: ba:gala dubu lawe komoma: la:tamo kukala kamiya:telameha:, ao, na ubila ba:moi tabamo la:ba owalubili la:le hidonomamo kemedenama:, ba:gala la:le la:eno komo aeno Kodawoeno oko mabuma: ebetamo hibinomolo kikamehoma:, na ubihinola eta kapiya duhimi komote la:godolo itanama:.

³⁶ Ba:gala eta komo. Keba tetelo hibima: midipi ipuwalo eta bohele ba:gala eta kuhi ba emedena, ibino nabi menokoba:te ebe ebetamo da:galuimimina:, ba:bene tete ga:ga:dopolo iba:te kapiyama: eda:henu ba:be kuhiti ebe lawema: ebenu ubi komote konomoma: deda:mene, keba ka:nala:ka: ebete ebetamo modoboha: ukui komokomo emalagidole da:tupuimimini, ba:ba tetelo ebete ebe ebenu kamenama: da:midimini Godokono umi ipuwalo ebete eta kuba a:kododa:mene. ³⁷ Huiyatiya keba

tetelo ba:be kuhiti eta lumagino ubi komamo papamiwataheno, ba:bene ebe ha:kiya ebene kateneno ubi komo ebetamo da:galuimi ba:be boheleno komoma: ba matuhumiho, ebete ebene tepo ipuwoeno ukui ba:ma ka:na da:kodakoduilamemene Godokono hiya:hiya: oko kapiya kowatihonama:, ebete ba:be bohele ebene kamenama: tiyolo midihino tete da:ga:gima:tepamene, Godokono umi ipuwalo ebete atumu kuba a:kododa:mene. ³⁸ Ba:bema: numa:la:, kebe kuhiti ebetamo da:galuimi ba:be bohele tiyolo da:lawemene, ebete hido komo kododima:ne, ba:gala kebe kuhiti Godokono oko kowatinama: ebetamo da:galuimi ba:be bohele tete ga:ga:nomolo laweheno ba:ba ka:na demedenamene, ebene ododi komote atumu hidoma: keda:ma:ne, iyo, ebene ododi komoeno hido komote dopo kuhino hido komo konegogoloma:ne.

³⁹ Ba:gala ba:moe ba: eta komola. Hibima: midi kamenoenno awino hoe teta:mo ebete talona ipuwalo ba emedena eta dubu akalawa:la:, huiyatiya keba tetelo ebene awiti da:hoemene, ba:be talonate ebegodone wibote ebene ubilo eta dubu da:lawemene, kubaha:, huiyatiya ebete hibima: midih:dawa akalawa:la:. ⁴⁰ Ba:bene Godokono Gobogobote nagodolo ba emedena, na nemalagidolutamo ba:moe eta ukui komote ebegodone duluhuku, kebe kamenate hamolema: eda:te Godokono oko mabuma: awihino demedenamene, ebene kalakalate konomoma: keda:ma:ne, iyo, ebene kalakalate eta dubu da:lawemene ba:be kamenoenno kalakala konegogoloma:ne.

8

*Hibima: Midiha:pa:te Ida:da:la:tamo Dikalame-
naka, Polote Ba:bako Katene Nahama: Talon-
aha:ma: Dolamagiya:*

¹ Ba:bema: la:eno leta ipuwalo la:le eta komoma: na da:kiyanamima, ba:be komo ba: eta hibima: midi dawate kolowami habamo tote, puya:te ida:da:li adikulameno katene ilina da:pemiya:tenaka, ebete ba:bi tawakalubino ilina lawema: talonala:ka: o talonahenola:ka:. Ba:be komoma: la: komopa:te na:ga:lanakomata, “A hiliyonomate iya:tawa komo ya:lo a:lawima:.”

Nale huiyatiya na:goemo, “Keba tetelo iya:tawa komote eta dawagodolo ditana, ba:be mabuma: ebe ha:kiya ebe bawagaminanako, huiyatiya keba tetelo malemale emalagidolo komote ebe-godolo ditana, ba:be komodo ebete komopi ibino hibima: midi ipuwalo na:kodakoduilamenako.”

² Ba:bema: numa:la:, pote komopino owalubi tabo komokomo ulihoheno awagahalo ba:ma ka:na demalagidolona, ebete eta komoma: iya:tawa komo dopamo modobolo a:lawi, ebe-godolo hibi iya:tawa komote kitanaha:. ³ Huiyatiya pote Godoko malemalelo demalagidolona, ba:bema: Godote ebena komo hibinomolo ba iya:tawana ebe hidonomamo umina.

⁴ Ba:bema: eta hibima: midi dawate kolowami habamo tote, puya:te ida:da:li adikulameno katene ilina da:pemiya:tenaka, ebete ba:bi tawakalubino ilina lawete da:namene ba:be komo talonala:ka:? A iya:tawahala ida:da:li ba:gala Godoko ibino komo hiya:la, mabu aeno Kodawa kapiyate hibi Godoma: ba eda:na hibi

helote ebe kapiyagodolo bitana, huiyatiya ida:da:li gobogoboeno helote hibilo kitanaha:.
⁵ Hibila, kebe gobogobate alomolo ba:gala hopo haba konomolo demedehona, Godoko hibima: midiha:pa:te ibi ba adikulamena ibi ibino godoma: ba:bo ka:laminaka, iyo, komo tetelo iba:te ibino hiya:hiya: ida:da:li gobogobatamo godo mahilo ba:gala kokopino mahilo dito ikalamenaka. ⁶ Huiyatiya a hibima: midipino Godo ba: kapiyanomola, ebe ba: aeno Nabiwila. Ba: hibila, pote alomo konomo ba:gala hopo haba konomo dododiliya:, iyo, pote hiya:hiya: ilina ba:gala tawakalubi ba:gala gobogobo hiliyonomo dododiliya:, ebete ba:be Helodawama: ba eda:na ale ebe kawagaminanama: ba:bema: emedehonama:. Ba:gala aeno Kodawa atumu ba: kapiyala, ebe ba: Ya:su Kelisotela, ebena helo ipuwado hiya:hiya: ilina ba:gala tawakalubi ba:gala gobogobo hiliyonomate ikulihuya:, iyo, ale ebena malemale komodo ka:ka:go bemedehonama:.

Hibima: Midipi Ipuwalo Etate Ebena Ekawino Nato Ukamidawama: Akeda:la:

⁷ Huiyatiya komo hopo habanapi hiliyonomate Godokono hibi komo iya:tawahaha:, ibi ba: ida:da:lino gobogobo adikulamepila. Ba:bema: ibi ipuwalo puya:te ba:bi adikulame ipuwane Godotamo dohobila:hamena:, komo iba:te tete ga:ga:dopolo ibino tepo ipuwoeno mulu ukui hibilo kodakoduilamehena, iba:te ida:da:li emalagidole komo tiyolo ba:bema: a:kamiya:pamena:. Numa:la:, ba:bako hibima: mididawate kolowami habamo tote,

puya:te ida:da:li adikulameno katene ilina da:pemiya:tenaka, ebete ba:bi tawakalubino ilina lawete da:penamene ebene tepo ipuwoeno ukuiti ebe kuba ododidawama: ba:bema: kogoema:ne.
⁸ Huiyatiya hibi komo ba: ba:ma ka:nala, ale eta ilina da:nama: ba:be ilinate a Godokono holoholo hapulu tuputupupima: a:kamidia:mena:. Ba:bema: hibila, naha ilina hiliyonomo ipuwalo lumagiti eta ilina da:namene ba:be komodo kubadawama: a:keda:mene, ba:gala ebete eta ilina nama: talonama: da:goemene, ebene naha: komodo ebete tuputupudawama: a:keda:mene.

⁹ Huiyatiya la:le ilina hiliyonomo nahama: tutupima: ba eda:hana, la: hidamo! La: ipuwalo kebe lumagiti ebene hibima: midi ipuwalo kodakodalo la:naheno, etate ebene naha komodo ba:be lumagino tepo ipuwoeno mulu ukui kubahilamete ebene nato ukamidawama: akeda:la: ¹⁰ Numa:la:, la: puya:te Godokono hibi tutu emede komo diya:tawahanama, la: ipuwalo etate katene ilina konama: eta ida:da:li adikumino genamamo da:tomene, ba:bene ebete ba:bolo ba:be gobogobo adikumino ilina ba nuta, diyala, eta hibima: mididawate ebene ododi komo da: pumimini. Ba:bema: ba:be dawate ebene tepo ipuwoeno mulu ukui dopamo hibilo kodakoduilameheno, ebetamo bada komote na:kuluhukumini? Iyo, ebete ebene tepo ipuwalo ba:be katene ilina naha komo kuba ododi komoma: ba goena, huiyatiya ebene mabulubi ibamitilo dito da:namene, ebete ebene hibima: midi komo ba:bo kokubahimima:ne. ¹¹ Ba:bema: ama:

pote ama: iya:tawadawama: da:ka:mina, ama:le amia:no iya:tawa komamo amia:no hibima: midi ekawi ba:ba ka:na dito kokubahimima:na:ta! Numa:, Kelisote ba:be ekawi mabuma: a:hoiya:,
 12 ba:bema: hibima: midipi ipuwalo puya:te ibino tepo ipuwoeno mulu ukui dopamo kodakoduilameheno, ama:le amia:no tutu emede iya:tawa komodo ba:bako ekakino hibima: midi komo da:kubahilamemena:, ba:be gabodo ama: iba:tamo konomo kuba ba ododi Kelisotamo atu kuba komo hibinomolo ba:bo kakododima:na:ta.

13 Ba:be mabuma: nale katene ilina naha komodo naeno hibima: midi ekawino nato ukamidadawama: deda:mo, ba:be komo ba iya:tawa nale emedena tetelo katene ilina gala a:kananakamo, naeno ekawiti na ibaminatenelo kuba ododi komamo gakapoma:.

9

Ya:sukunu Oelamepa:te Ibino Oko Owati Komoma: Hibima: Midipa:godone Hidohido Owalubi Komo Uwatema: Talona Puliya

1 Ba:bema: nale la: balateda:lemata, la: iya:tawahala:ka: nale aeno Kodawa Ya:suku naeno baida:mo hibilo dumiya:mo? Ba:gala la: iya:tawahala:ka: ebete ebeno sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya: ba:bi okopi ipuwalo na etama: ba eda:, ba:be oko ipuwalo na tutudawama: deda:namo? Numa:la:, nale aeno Kodawatamo dowatinamimo, ba:be oko ipuwane kebe hidohido gaote dikulihui la: ba: ba:bi tawakalubilata. 2 Ba:bema: komopa:te na Ya:sukunu hibi oelamepi ipuwalo etama: ka:namihino, la: huiyatiya

naeno komo iya:tawahala, iyo, la:le Kelisoko ipuwalo demedenama ba:be komote na hibi oelamepi ipuwalo etama: deda:namo ba:be komo behawakaliminako.

³ Ba:bene keba tetelo komopa:te naeno oko komo anagiya:midanamete kubama: da:ga:lanaka, nale naeno tuputupu ododi komo hawakalimima: iba:tamo tabo ba:ma ka:na olamaginakomo, ⁴ na ba:gala puya:te nago oko dowatina ale kebe hibima: midipi dowalubilinakoma:, ale aeno oko huiyama: eta modoboha: komoma: ibi a:kakiyalama:lema:. Huiyatiya numa:la:, aeno oko mabuma: ale sose tawakaluba:godone baa: modobolo kuwatema: talona kitanaha:! ⁵ A:iye! La: iya:tawahala:ka:, Kodawa Ya:sukunu komo oelamepi, iyo, ebeno ekaki ba:gala Pitako* atumu, iba:te oko ipuwalo ibino hibima: midipi kamenakamenago ba wapata:lamena ibi hiliyonomate sose tawakaluba:godone owalubi keba ka:na kuwatanaka, talona puliyala na ba:gala nago oko dowatina ale atumu ba: ba:ba ka:na kawapata:lamenama:? ⁶ Huiyatiya diyala, la: komopa:te na ba:gala Banabasiko a netewapino komoma: ba:ma ka:na demalagidolonama, “Oelamepi ipuwalo ibi kapiyatamo talona bitana sose tawakaluba:godone owalubi komokomo kuwatema:, iyo, wadiyala iba:te huiyatiya hegehege mani oko owati ipuwalo ibi ha:kiya ibino modoboha: komokomo nulama:mena:.”

⁷ A:iye! Nale la:eno daedae ukui tabo ba huiya

---

* **9:5:** Buka ka:lamiholedawa, wadiyala ama: niya:tawa Pitakono eta mahilo ba: Kipasetela.

ba:ma ka:na goemo, “Gabomanino alaholohopi ipuwalo ibi hiliyonomate ibino baa: ba:gala oko huiya gabomana:godone modobolo uwatenaka, aba: hibila:ka:? Iyo, ba: ba:ba ka:na kebe lumag-iti gala:ipi gao pali dopamo dododi komo hiliyonomo tetelo ba:bi hidohido gao a:penahanako, ba:gala kebe dubuti sipi-goegoe ulamedawama:deda:na ebena ubi tetelo ba:bi ilinoeno nono uwatenako.”

⁸ Ba:bema: la: na:kemalagidolutama, na ha:kiya naeno ukui komamo ka:goemo ba:moe go tabo? Ao, eba ka:naha:, mabu Godote ebena Bukoeno eta tutumu tabamo ba:be atu komo a biya:tua:mena. ⁹ Iyo, Mosesete Godokono Tutumu Tabo ebena Bukamo ba miya:te eta tabo ba:ma ka:na hawakalimiya:,* “Tawakaluba:te witi-laisa nahoeno kikipo kuwatema: ibino kau-goete ba:bi ilina mikimoelelo oko iba:tamo dowatimini, ba:ba tetelo iba:te ba:be kau-goeno tabo hala:mo matumi modoboha:, mabu ebete iba:tamo oko owati ipuwalo witi-laisa kikipo kapiyakapiya naha modobola, iyo, ba:bi naha ilina ba: ebena okoeno huiya deha:potola.” Ba:bema: la: ba:moe taboeno ipuwa ba emalagidolo na na:kiyanamiya:la:, mabu keka: Godote ba:moe tutumu atamo dikaa:miya:, ebena malemalelo ebete kau-goegoe konomamo kemalagidolena o ebete tawakalubi konomamo kemalagidolena? ¹⁰ Ba: hibila, ebete

---

* **9:9:** Buka ka:lamiholedawa, wadiyala ama: Tutumu Tabo 25.4 numiya:. Ba:moe taboeno ipuwa ba:ma ka:nala, kau-goete oko owati ipuwalo tawakalubi dowalubilimini, ba:bema: wadiyala iba:te ibino malemalelo hido owalubi komo kau-goetamo atumu na:kihata:mena.

aeno ka:ka: konomamo demalagidolena, ba:moe tabo Bukamo ba:bema: miya:tiya:.

Iyo, ebete a ba:ma ka:na kiyaa:mena, pali oko ipuwalo kebe lumagiti haka aligilino ilinamo oko da:tupuiminako ba:gala kebe lumagiti naha ilina uwate oko dowatinako, ibi netewapa:te ba:moe atu ukui komago bemedena, iba:te ibino oko huiyama: naha ilina ipuwane ibino komo kapimilo kuwatema:na. ¹¹ Numa:la:, pali ododidawate haka ipuwamo kikipo keba ka:na kamihonako, ale dopamo la: Kolini sose tawakalubi ipuwalo oko ba: ba:ba ka:na powatima:. Ba:bema: ale kapiyakapiya tetelo la:godone owalubi komo da:lawenakoma:, la: ba:be komo aeno modobo oko huiyama: ba:ka:ga:loma o pilo komoma: ba:ka:ga:loma? ¹² Ba: hibila, komo hiya:hiya: okopa:te la:godone owalubi da:lawenaka ba:be komote modoboma: neda:tale, la:le aeno oko owati komoma: a dowalubinakoma, Godokono umi ipuwalo ba:be komote atumu modobonomoma: ba:ka:eda:na:. Huiyatiya numa:la:, dopamo ale oko ipuwalo hiya:hiya: modoboha: komokomo ba iya:tawahana, la: ipuwalo eta lumagigodone owalubi komo laweheno aeno tepo ipuwa dito kodakoduilamenakuima:. Iyo, ale Kelisokono Hido Tabo puya:tamo dolamagiminakoma:, a ubihinola iba:godone eta owalubi komo ba lawe ba:be komote aeno oko duhimi komoma: eda:.

¹³ Ba:gala eta komo. La: Yunapino komo iya:tawahala:ka:, ba:ma ka:na puya:te Godoko Adikumino Hiya: Genamalo oko dowatina, iba:te ba:be oko ipuwane ibino baa: modobolo

nahanaka? Iyo, puya:te Godoko owatidoloeno patapata hunamo hawa:goeno ilina koa:mo da:miya:tenaka, ibi ha:kiya ibi kowalubilima: ba:bi hawa:goeno ilina ipuwane katene hapuhapu uwatenaka. ¹⁴ Ba: hibila, aeno Kodawate ebe ta:matapi atumu a:tutumulateliya:, ba:ma ka:na puya:te ebeno Hido Tabo olamagi oko dowatina, wadiyala hibima: midipi ulihopa:te ibino modoboha: komokomo na:modobuilamelelamenakamena:

Polote Hido Tabo Olamagi Ipuwalo Godogodone Ebeno Huiya Lawema: Dolamagiya:

¹⁵ Nale kebe tabo ka:goemo, ba:be tabo ba: hibila, ba:ma ka:na nale oko ipuwalo hiya:hiya: modoboha: komo ba iya:tawana, eta lumagigodone owalubi komo laweheno naeno tepo ipuwa dito kodakoduiminakuimo. Huiyatiya nale ba:moe leta la:tamo ba ododita, naeno ukui kitanaha: ba:ma tetelo la:le naeno eta modoboha: komo umiti na owalubini ba:bo kotupuimima:. A:iye, na ubihinola! Nale la:godone eta kapiya owalubi komo laweheno wadiyala na dopamo kohoema:nemo, mabu keba tetelo nale eta dawagodone owalubi komo lawe da:tupuimimo, naeno Kodawa mabuma: dawagahanamo ba:be komote nagodolo ba:bo kalatidima:ne! ¹⁶ Huiyatiya numa:la:, na Hido Tabo olamagi mabuma: na ha:kiya na a:kawagaminamo, mabu Kodawate ebeno ubilo ba:be oko natamo ikanamiya:, nale naeno ubilo kalawiya:ha:. Ba:bema: nale ba:be oko tama:mo dito dihatemo, natamo duluhukumini ba:be temeteme bada konomola:ka:!

¹⁷ Iyo, ba:be okote naeno ubi komodo natamo na:puluhukuya:tale, nale modobo oko huiya tawakaluba:godone ba:lawenakona:, huiyatiya Godote ha:kiya na eta hibidawama: ba ka:nami ebena ubilo Hido Tabo olamagi oko natamo ba:bo ikanamiya:. Ba:bema: nale ebe kapiya kokalakuimima: oko ba owatina ¹⁸ kebe hido huiya na:ka:lawemo? Naeno huiya ba:naeno tepo ipuwoeno kalakala komola, iyo, ba:be kalakalate oko owati komodo natamo puluhukuna, mabu gabo bitana nale naeno modoboha: komokomoma: tawakaluba:godone eta hido komo laweheno iba:tamo Hido Tabo huiyaheno dito olamaginakomo.

¹⁹ Ba:bema: na eta hopo lumagino matuhumiho ipuwalo emedenaheno Kelisoko ipuwalo tutudawama: eda:namo, huiyatiya nale Hido Tabo ba olamagina tabo ulihopi mabuma: na ha:kiya na ibi hiliyonomoeno huiyaha: okodawama: a:midinakomo, komo ibi hiliyonomate ba:be tabo hibinomolo kolawema:.

²⁰ Ba: hibila, keba tetelo nale naeno Yunapa:tamo Hido Tabo dolamaginakomo, iba:te ba:be tabo hibilo lawema: nale ibino eta lumagi huiyamo bemedenamona. Iyo, Godote aeno iniwala:tamo dikalamiya: iba:te ba:bi Tutumu Tabo hiliyonomamo papamila:ha ko komonomoma: ba ga:lana, ba:bema: ba:bi Tutumu Tabamo nale atumu a:kapapamiwatanakomo, iba:te Hido Tabo uliho tetelo eta duhimi komo nagodolo umikapoma:.

²¹ Ba:gala keba tetelo nale Yuha:pa:tamo Hido Tabo dolamaginakomo, iba:te ba:be tabo hibilo lawema: nale ibino eta lumagi

huiyamo atumu ba:kemedenamo. Iyo, naeno iniwala:te Godogodone duwatiya: nale ba:bi Tutumu Tabo hiliyonomamo papamiwataheno, huiyatiya Kelisokono kapiya tutumu ipuwalo bemedenamo, mabu na ubihinola Yuha:pa:te Hido Tabo uliho tetelo eta duhimi komo nagodolo umi. ²² Ba:bema: numa:la:, puya:te hibima: midi ipuwalo kodakodalo kala:mota:hanaha:, nale iba:tamo Hido Tabo dolamaginakomo, iba:te ba:be tabo lawema: nale ibino ododili komamo papamiwatate na ha:kiya na ibi huiyama: ba:midinakomo. Iyo, ba: ba:ba ka:na nale komo hiya:hiya: gabodo komo hiya:hiya: tawakalubi huiyama: beda:nakomo, mabu na ubila iba:te Hido Tabo uliho tetelo eta duhimi komo nagodolo umihino komo iba:te tabo hibinomolo ba:bo kolawema:. ²³ Ba: hibila, na Hido Tabo olamagi mabuma: ba:bi hiliyonomo hiya:hiya: komokomo ododilinakomo, nale ba:be oko owati ipuwalo emedena teteno hidohido owalubi komo Godogodone kuwatema:.

²⁴ La: iya:tawahala, sikulu gugudino iya:da:mi hegelalo ibi hiliyonomate heloamo ba pulila:ha, ibi ipuwalo kapiyanomote sikulu watodawag-odone hido huiya kolawema:ne. Ba:bema: la: Godoko mabuma: oko ba owatina, wadiyala la: ba: ba:ba ka:na helonomoma: neda:huya:la: la:le ebegodone hido huiya konelawema:. ²⁵ Ba:gala ba:moe ba: eta go tabola. Bolamo iya:da:mipa:te eta kapiyuimino wato kikipo lawema: ubi ba ihate, ko hegela peheno dopamo ibi hiliyonomate ibino ape bekodakoduilamenaka, iyo, ibi ubila wato kikipo lawe ipuwalo tawakaluba:te

ibi kawagaminalema: Ba:bema: numa:la:, iba:te da:lawemena: ba:be kalakalate tete nanekelelo itanatepate ba:bo kowiboma:ne, huiyatiya ale Godokono oko owati ipuwalo kebe hido huiya lawema: ubi dihatenama:, ba:be komo hiya:la mabu ba:be komoeno kalakalate emedena emedena tetelo agodolo a:kawibonamene. ²⁶ Ba:be mabuma: sikulu gugudino iya:da:mi hegelalo ibi ipuwalo etate dopo lumagima: keda:ma: heloamo keba ka:na ka:puliganako, na oko owati ipuwalo heloamo ba:ba ka:na owatinakomo, ba:gala alaholoho ipuwalo eta dubuti eba:go dalaholohona ba:be eta lumagi kubanomamo keba ka:na kagaliminako, na alaholoho ipuwalo ba: ba:ba ka:na kewagelenamo wato kikipo kolawema:.

²⁷ Iyo, bolamo iya:da:mipa:te kateneno ubi komamo papamila:haheno ibino ape keba ka:na ka:kodakoduilamenaka, hibima: midi ipuwalo na ba: ba:ba ka:na emedenamo. Ba:bema: hibila, nale Hido Tabo puya:tamo dolamaginakomo, komo iba:te hibima: midi ipuwalo wato kikipo da:lawemena:, na ubihinola ibi ipuwalo na kapiyate hido huiya laweha:ma: eda:.

10

Yunapino Iniwala:tamo Dito Hopolo Dikuli-huya: Polote Ba:bi Komoma: Dolamagiya:

¹ Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, kebe komate a Yunapino iniwala:tamo dikulihuya:, na ubila la: ba:bi komo hidamo kemalagidoluilamema:. Iba:te Isipiti temeteme hopone dikuliya:, ba:ba tetelo Kodawa Godote ebeno hawai ipuwado ibi dopalamenakui

ibi hiliyonomo ba:bo itagua:midalenakui, ba:bene ibi hiliyonomate ebene owalubi komodo Hawihawī Kehaha: Kolomo hapuamo modobolo na:hiwaliya:.² Ba:bema: ale ba:ma tete tawakalubino Kelisoko ta:mata komo kohawakalimima: ibi beyamo keba ka:na ka:wadulatelenakoma:, ba: ba:ba ka:na aeno iniwala:te Godokono okodawa Moseseko ba ta:matana, Godote ibi hiliyonomo ebene hawai ipuwamo ba:gala kolomo ipuwamo ba:bo wadulatiya:.³ Ba:bene iba:te dito hopolo ba wapata:lamena, Godote hanohano komodo iba:tamo dikalamenakui ibi hiliyonomate ba:be baa: ba:bo nahanakuya:,⁴ ba:gala ebete eta hanohano komodo nakola ipuwane dikalamenakui, ibi hiliyonomate ba:be beya atumu a:kanihonakuya:, ba:bema: ba:be nakola ba: gola, ebe ba: Kelisotela, kebe Kodawate iba:go da:pata:nami ba:moe ba:be dawala.⁵ Huiyatiya numa:la:, iba:te Godokono hiya:hiya: hidohido owalubi ba ulamena, komo hiliyonomate ebe hibima: kamidiya:ha:, ba:bema: ebete iba:tamo maubate ibi danakapulamiya:, ibino ha:laha apa:te dito hopolo hiya:hiya: ba:bo toda:la:mota:hanuya:.

⁶ Ba:bema: Godoko ubila ale ba:bi komodo hido ukui ba:ma ka:na kolawema:, Yunapino iniwala:te kuba komo kododilima: ibino tepo ipuwoeno ubi konomamo keba ka:na ka:miya:tenakui, ale ba:ba ka:na eda:ha modoboha:.⁷ Ba:bene eta tetelo komo iba:te eta ida:da:lino poko dododiya:, Godokono Buka tabote ba:be komo ba:ma ka:na hawakalimina, “Tawakaluba:te poko ba ododita, baa: konomamo

nahate, helonomo gao beya nihote, hilopo moe komo ba:bo ododiya.” A:iye! Ibi ida:da:li adikulamepima: keba ka:na keda:huya:, la: ba:ba ka:na eda:ha talonala!* ⁸ Ba:bene eta tetelo komo iba:te bohelemele ba:gala kuhi pilo komo, kamenakamena ba:gala dubu pilo komo, ba:bako koko kuba ododili da:tupuimiya:, ba:bema: kapiya hegela tetelo ²³ taosene tawakaluba:te ba: dito ha:lahuya:. A:iye! Ale ba:bako kuba ododili ipuwamo na:pa:la:ha modoboha! ⁹ Ba:bene eta tetelo komo iba:te Kodawa Godoko bepawiya:, iyo, ebete ibino daedae ukui komamo papamiwataheno ba:be mabuma: iba:te ebene ododi komo kubama: da:ga:luya:, ba:bema: bu kalate ibi ba alohole ibi hiliyonomate ba: dito ha:lahuya:. A:iye! Ale ba:bako kuba tabamo aeno Kodawa pawu modoboha! ¹⁰ Ba:bene eta tetelo komo iba:te ubiha: tabo Godokono okopa:tamo da:ga:luya:, ba:bema: Godokono Hoe Nopodawate ibi ba:bo anakapulamiya:. A:iye! Ale ba:bako ubiha: tabo ga:la tupuimi modoboha!

¹¹ Numa:la:, Godote ebene ubi komo dopamo ihatiya:, komopa:te ba:bi hiliyonomo komo ba iya:tawaha iba:te hidohido ukui kuwatema:, ba:bene ebete a mabuma: ba:bi komo ebene Bukamo a:miya:tiya:, ale ba:bi atu kuba ododili ipuwamo gudikapoma:. Ba: hibila, a puya:te

---

* **10:7:** Buka ka:lamihole dawa, ama: ubi dihatemena: ba:bi uwino hiya:hiya: komo hidonomamo iya:tawama:, wadiyala ama:le 1 Kolini 10.7 komoma: Ikuli 32.1-6 numiya:, ba:gala 10.8 komoma: Nabas Ka:lamihole 25.1-9 numiya:, ba:gala 10.9 komoma: Nabas Ka:lamihole 21.5-6 numiya:, ba:gala 10.10 komoma: Nabas Ka:lamihole 16.41-50 numiya:.

ba:ma tetelo demedehonama: hopo haboeno kuititi tetete atamo ba: na:tatali, ¹² ba:bema: pote ba:ma ka:na demalagidolona, “Na naeno heloamo modobolo la:namo,” ebe hidamo! Diyala, tete tatalila ebete kuba ododi ipuwamo da: negamene.

Saitanakono Kuba Gabamo Emogabuimi Ipuwalo Godote Hibima: Midipa:tamo Modobo Helo Dikalamenako

¹³ Ba: hibila, Saitanate hiya:hiya: kuba gabamo emogabuimi komo ama:tamo da:wadahenako, ebete ba:bako atu komokomo hopo habanapi hiliyonomatamo ikalamenako. Huiyatiya kalakala konomola, Godote ama: kowalubima: hibidawama: eda:na. Ba:be mabuma: amia:no hibima: midi helote keba ka:na kitana, ebete ba:be komo ba iya:tawana Saitanako ba:bo koduhimima:ne, ebete amia:no helo da:gogolona ba:bako eta konomo emogabuimi komo ama:tamo kadahema:. Ba:gala ba:be atu tetelo Godote ama: gabo kiya:tumima:na:ta, ama:le Saitanakono emogabuimi komone keba ka:na na:kalahuliomena: ama:le hibima: midi ipuwalo kodakodalo kola:nama:.

Hibima: Midipa:te Ida:da:li Adikulame Komokomo Ipuwane Alahutihoma: Polote Da:goiya:

¹⁴ Ba:bema: naeno hidohido mabuluba:la:, wadiyala la:le hiya:hiya: ida:da:lino gobogobo adikulame komo kuba nibote patema: ga:lalo ba:bi ododili ipuwane nalahutihonakuya:la:.

¹⁵ Numa:la:, la: puya:te naeno tabo dulihutama, nale naeno tepo ipuwoeno ukuilo la: hidohido

ukuipima: midilitamata, ba:bema: wadiyala la: ba:moe naeno tabo hidamo nanagiya:midala:
¹⁶ Ya:suku emalagidolo baa: naha komo ododi tetelo ale kebe kalilino komoma: Godotamo kalakala tabo dadipatenakoma:, ba:be kalili ba: Kelisokono hawi kalilila, ba:bema: hibila, ale kapimilo ba niho a eba:go kapiyama: ba:bo eda:hanakoma:. Ba:gala ale ebe kemalagidoloma: kebe baa: ka:wakamihonakoma:, ba:be baa: ba: ebena apela, ba:bema: ale kapimilo ba naha a Kelisokoba: atumu kapiyama: ba:bo keda:hanakoma:.

¹⁷ Numa:la:, ale ba:be baa: wakamihoheno dopamo kapiya baa:te itananako, ba:bema: ba:be komo ba: a hibima: midipino komo hawakalimino gola, iyo, a hiliyonomate Kelisokono kapiya apema: ba eda:hana, ale kapiya baa: kapimilo ba:bema: nahanakoma:.

¹⁸ Ba: hibila, a Isalaelanapino hawa:goeno ilina Godotamo ikameho komo atumu ba: ba:ba ka:nala, ba:bema: wadiyala la:le ba:be komo nemalagidolala:. Iba:te ba:bi ilina Godoko owatidoloeno patapata hunamo miya:tehen, dopamo iba:te mokoholete ibi mabuma: katene hapuhapu tama:mo miya:tenaka, ba:bene iba:te Godoko adikumi tetelo eba:go kapiyama: ba eda:ha katene kapimilo ba:bo nahanaka.

¹⁹ Ba:bema: na ubila ale ida:da:li gobogoboeno adikulame komo gala kakemalagidoluya:. Mabu keka: nale la: ba:be komo ipuwane alahutihoma: da:kiyalamema? Ba:bi ida:da:lino helote hibilo ba:kitana, ba:gala adikulamepa:te iba:tamo kebe ilina kikalamenaka ba:bi ilinate talona ipuwalo hibilo ba:ka:pola:na? ²⁰ Ao, naeno

taboeno ipuwa eba ka:naha! Hibi komo ba:ba:ma ka:nala, ida:da:li adikulamepa:te ibino hawa:goeno ilina Godotamo a:kikamehala:, iba:te huiyatiya ida:da:lino ha:da amiho gobogobatamo ikalamehollenaka. Ba:be mabuma: na ubihinola la: hibima: midipa:te la:eno ododili ipuwalo ba:bako kuba gobogobago kapiyama: keda:hanama:!²¹ A:iye! La:le eta hegelalo Ya:suku emalagidolo kalila:mo nihote, eta hegelalo kuba gobogobo emalagidole kalila:mo da:kanihoma, ba:be komo modoboħa: Iyo, la:le eta hegelalo Ya:suku emalagidolo baa: eba:go nahate, eta hegelalo kuba gobogobo emalagidolelo iba:go baa: da:kanahama, ba:be komo atumu modoboħa:!²² Ba:bema: a hidamo! Ale ida:da:li adikulamepino ododili komamo a:kana:pa:la:hama:, mabu a ubihinola aeno Kodawate ba:be komoma: atamo mauba. Ba:gala ale daedae ukuilo ba:ma ka:na a:kemalagidolama:, aeno helote ebena heloago komodoboma:ne.

Hibima: Mididawate Ebe Ha:kiya Ebe Kapiya Kowalubima: Ukui Akihata:la:

²³ Ba:bema: ba:moe ba: eta komola. La: komopa:te ba:ma ka:na na:ga:lanamata, “Apa:mo ododili komo hiliyonomo ipuwalo eta komo kododima: talona hibilo kitanaha:.”

Ba:bema: nale tabo ba huiya na:goemo, “Iyo, lumagiti Kelisoko ipuwalo tutudawama: ba eda:na, talona ebetamo hibilo kitanaha: eta komo kododima:. Huiyatiya numa:la:, apa:mo ododili komo hiliyonomo ipuwalo komo ododili komate aeno hibima: midi ipuwalo a a:kowalubia:mena:,

iyo, a sose tawakaluba:te ba:bi ododili komago ba emedena hidamo a:kapepehama:. ²⁴ Ba:bema: la: ipuwalo etate ukui akihata:la: ebe ha:kiya ebe kapiya kowalubima:, huiyatiya wadiyala ebete komopino hibima: midi ipuwalo ibi kowalubilima: ibino komokomo dopamo nemalagidolenakamene.”

²⁵ Ba: hibila, ama: kolowami habamo tote, puya:te ida:da:li adikulameno katene ilina da:pemiya:tenaka, ba:bi tawakalubino ilina uwatete da:nahamena:, talona puliyala. Iyo, amia:no tepo ipuwoeno mulu ukui komate amia:no eta naha komoma: ama: kubadawama: ka:mi modoboha:, ²⁶ mabu Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na itana, “Ba:moe hopo konomo ba: aeno Kodawoenola, ba:bema: hopo haboeno ilina hiliyonomate ba: ebenoma: eda:hana.” ²⁷ Ba:bema: keba tetelo eta hibima: midiha: mabulubiti ama: eba:go baa: nahama: da:kiyamemena:, ama: ubi dihatemena:, kubaha:, ama:le eba:go tote ebete baa: naha tetelo ama:tamo kebe ilina dikamemena:, wadiyala ama: ba:be ilina kalakalago dito na:nuya:, iyo, ama:le tepo ipuwoeno mulu ukui komodo ida:da:li adikulameno kateneno komoma: ukui bilibilima: akeda:la:.

²⁸⁻³¹ Ba:bema: numa:, naeno komo ba: ba:ma ka:nala. Na Kelisoko ipuwalo tutudawama: ba eda:na, naeno tepo ipuwoeno mulu ukuiti eta ododi komoma: na kubadawama: ka:namihino, eta dawoeno mulu ukui komate naeno tutu emede komo matuhumiho a:kamodobamena:. Iyo, nale eta baa: na komoma: Godotamo kalakala tabo adipatelo ebena kalakalago da:namo, ba:ba

tetelo pote na:ka:modobomene na kuba ododi-dawama: ka:namima:? A:iye, lumagi puliyala, kalutaha:! Ba:bema: a hibima: midipino ododili komoma: ba:moe ba: naeno ko iya:tulame tabola, amia:no baa: naha ipuwalo, ba:gala amia:no beya niho ipuwalo, ba:gala amia:no komo hiya:hiya: ododili komo hiliyonomo ipuwalo, wadiyala ama: ba:bi hiliyonomo komamo Godoko nawagaminanakuya:.

Huiyatiya ba:moe ba: eta komola. Keba tetelo eta dawate ama: ba:ma ka:na da:kiyamemena:; “Ba:moe katene ba: ida:da:li adikulameno ilinala, ale a:kanahama:!” ama: ebe malemalelo emalagidolote ebeno tepo ipuwoeno mulu ukui komamo na:papamiwatuya:. Iyo, amia:no tepo ipuwoeno ukuiti ba:be katene nama: modoboma: goena, huiyatiya amia:no mabulubino komoma: ama: a:kanamena:ta. ³² Ba:bema: amia:no hiliyonomo ododili komamo eta lumagino nato ukamidawama: akeda:la:, iyo, puya:te Godokono sose tawakalubima: deda:hana, ba:gala puya:te Yunapi ba:gala Yuha:pi ipuwalo hibima: midiha:pima: deda:hana, ibi hiliyonomo ipuwalo etate amia:no ododili komoma: kuba ododi ipuwamo ga modoboha:. ³³ Ba: hibila, na ha:kiya na kapiya kowalubima: emalagidoloheno, naeno ubi komo ba:ma ka:na ihatenamo, nale naeno hiliyonomo ododili komamo tawakalubi hiliyonomo dowalubilinakomo, ibi ba kalakaluilamena iba:te Godogodone ibino ka:ka: mula: komo galane ba:bo kolawema:na:. Ba:bema: hibima: mididawa, naeno ubi komote komopa:tamo

keba ka:na kitana, wadiyala la:eno ubi komote iba:tamo atumu ba: ba:ba ka:na na:kitananakamene.

11

¹ Iyo, wadiyala la: hibima: midipi hiliyonomoeno ododili komokomo ipuwalo la:le na nibaminatena:la:, nale Kelisoko keba ka:na kibamitinamo ba:ba ka:na.

Polote Kolini Sose Kamenakamenoeno Eta Ododi Komoma: Dolamagiya:

² Ba:bema: nale la: bimililameholemata, mabu la:eno hiliyonomo ododili komokomo ipuwalo la:le na ba emalagidolone, nale la: dopo soseno* ododili komo keba ka:na kiya:tulametanakuima, la: ba:bi komamo hibinomolo ba:ba ka:na pa-pamila:hanamata.

³ Huiyatiya na ubila ba:ma tetelo eta uli komo la: kiya:tulamema:, ba:ma ka:na Godote Kelisokono watodawama: keba ka:na keda:na, Kelisote hibima: midipi dubuino watodawama: ba: ba:ba ka:na keda:na, ba:bene hibima: midi dubuti ebenu kamenoeno watodawama: atumu keda:na. ⁴ Ba:bema: la: ipuwalo eta dubuti Godotamo toetoe tabo olamagi tetelo o ebete Godokono ukui hawakalimi tetelo ebenu wato kalikamo da:mula:mene, ba:be ododi komo ba: ebenu watodawa Kelisotamo hilopo ikame komo huiyala. ⁵⁻⁶ Huiyatiya la: ipuwalo eta kamenate

---

* **11:2:** Buka ka:lamiholedawa, wadiyala ama: ba:moe komo niya:tawa, Ya:suti hoe ipuwane mahigate Hunu Habamo dodoluya:, ba:ba tetelo Yunapino Yudiya hopolo kebe sosete duluhukuya: ba:be sose ba: dopo sosela.

ebeno wato kalikamo mula:heno Godotamo toetoe tabo dolamagimini o ebete Godokono ukui sose tawakaluba:tamo da:hawakalimimini, ba:be ododi komo ba: ebena awitamohilopo ikame komola, mabu ebena awi ba: ebena watodawala.

Numa:la:, la: tawakalubino komo ba:ma ka:nala, eta dubuti ebena kamenoenokonomo kuba mabuma: ebena hinibo elepe komamohilopo ebetamo kikamema:ne, ba:bema: la: ipuwalo eta kamenate ebena wato kalikamo mula:heno hilopoha:ma: deda:mene, wadiyala ebete hilopo na:lawa:mene, kamenoenowawiti hinibo elepe komamohilopo keba ka:na kikamenako ba:ba ka:na. Iyo, la: iya:tawahala, hinibo elepe komo ba:gala hinibo iya:hili komo ba: kamenakamenatamohilopo ikalame komola, ba:bema: wadiyala iba:te ibino wato kalikamo na:mula:lenakamena:.

⁷ Huiyatiya dubuino komo hiya:la, ebete ebena wato kalikamo mula:ha:ma: deda:mene hilopo komote a:kitanamene. Numa:la:, Godote dopo dubu ebena holoholamo ododiya:, ba:bema: ba:ma tetelo dubu hiliyonomate ba:be holoholamo ba emedehona Godokono hido mulu emede ka:ka: komo ba:bo hawakaliminaka. Huiyatiya dubuino hido mulu emede ka:ka: komo kamenakamenate hawakaliminaka, ⁸ mabu Godote dopo dubu ba:gala kamena ba ododili, ebete dubuino ka:ka: kamenagodone kalawiya:ha:, ao, ebete huiyatiya kamenoenoka:ka: dubugodone lawiya:. ⁹ Ba:gala numa:la:, Godote ebe ha:kiya ebe kokalakuimima: dopo dubu bododiya:, huiyatiya ebete ba:be dubu kokalakuimima: dopo kamena aka-ododiya:.

¹⁰ Ba:bema: la: ipuwalo kamenakamenate ibino wato kalikamo na:mula:lenakamena:, mabu Godote ebena Gobogoboeno helo iba:tamo dikalami, ibino wato mula:le komote ba:be komo hidamo kohawakalimima:ne. Iyo, ba:be komodo Hunu Haboeno nopopa:te ba:moe komo kiya:tawahama:na:, dubate Godokono hido mulu emede ka:ka: komo keba ka:na ka:hawakaliminaka, talona puliyala hibima: midipi kamenakamenate ba:be atu hido mulu emede ka:ka: komo ba: ba:ba ka:na atumu kohawakalimima:.

¹¹ Huiyatiya ba:moe eta komo akadodala:. A hibima: midipi ipuwalo kamenakamenate dubuino komoma: akaga:lala:, “Ale iba:godolo eta owalubi komo a:kuma:lema:,” ba:gala dubate atumu kamenakamenoeno komoma: ba:bako daedae ukui tabo akolamagima:la:. Ao, eba ka:naha:, mabu ale aeno Kodawa ipuwalo ba emedena dubu hiliyonomate kamenakamenagodolo owalubi komo ulamenaka, ba:gala atumu kamenakamena hiliyonomate dubagodone owalubi komo a:ka-uwatenaka.

¹² Numa:la:, Godokono ododi komodo dopo kamenate dubugodone uluhukuya:, ba:bene ba:ma tetelo ebena owalubi komodo dubu hiliyonomate kamenakamena ipuwane a:hawakalahalenaka, iyo, hiya:hiya: tawakalubi ba:gala ilina hiliyonomate ebena ubi komo kapiyado ba:bema: ikulihonaka.

¹³ Ba:bema: wadiyala la: ha:kiya la:eno ukuia:mo nemalagidolala:, la: ipuwalo eta kamenate ebena wato kalikamo mula:heno Godotamo toetoe tabo dolamagimini, ba:be komo

modobola:ka: o modoboha:ma: ba:keda:mene?
 14-15 Numa:la:, Godote pui ebeno ubilo
 dododiliya:, ba:bi hiya:hiya: tawakalubi ipuwalo
 komo hiliyonomate ibino tepo ipuweno
 ukuilo na:ga:lana, eta dubuti ga:ga:ga: hinibago
 demedena ba:be komo ba: kuba hilopo
 komola, huiyatiya eta kamenate ga:ga:ga:
 hinibago demedena ba:be komo ba: ebe hagalu
 kamenama: midi komola. Ba:bema: wadiyala
 la: ba:be komone niya:tawahala:, Godote
 kamenakamenatamo ibino ga:ga:ga: hinibo
 bikalamiya: ba:bi hinibate ibino wato mula:lano
 ilinama: keda:hanama:. 16 Ba:bene la: ipuwalo
 etate ba:moe komoma: nago olowabeletihuima:
 dewagelemene, naeno kuititi tabo ebetamo
 ba:ma ka:na itana, la:eno hopo konomolo puya:te
 Godokono sose tawakalubima: deda:hana, ibi
 hiliyonomate ago ukui kapiyama: ba eda:hana
 kamenakamenoeno komoma: ba: ba:ba ka:na
 iya:tulamenaka.

*Polote Ya:suku Emalagidolo Baa: Naha Ko-
 moma: Dolamagiya:*

17 Ba:bema: nale ba:be komo miya:pate
 nale komo hiya:hiya: komoma: la:
 diya:tulamema, ba:bi komo ipuwalo nale la:
 a:kamililamehola:mata, mabu keba tetelo
 la: da:kapiyuiminakoma, la: la:eno ododili
 komamo komopino hibima: midi ipuwalo ibi
 owalubilihino ibi dito kubahilamenakomata.
 18 Ba:bene dopo komo ba:ma ka:nala, komopa:te
 na a:kiyanamiya:, la: sose tawakaluba:te
 da:kapiyuiminakoma la: ipuwalo anagiya:mida
 komokomo ba:pola:lama:nata. Ba:bema:

ibino tabo ga:la ipuwalo nale komo tabo hibima: a:midilimo, ¹⁹ mabu diyala, ba:bako anagiya:mida komate Godokono ubilo dikulihuya:, la: ipuwalo puya:te ebeno ubi komamo hibilo da:papamila:hanama, la:le ebeno hiya:nomo tuputupu emede ipuwalo ba la:mota:hana, komopa:te ba:be hido emede komo dumilamemena: iba:te ibino kuba ododili komokomo ba:bo kiya:tawahama:na:

²⁰⁻²¹ Huiyatiya numa:la:, la: komopino kuba ododi komo ba: ba:ma ka:nala. La: da:kapiyuiminakoma, la:le Kodawa Ya:suku emalagidolo baa: naha tetelo ebe hibilo kemalagidolonaha:. Iyo, Ya:suku emalagidolo baa: naha tetete peheno, dopamo la:eno poko baa: naha ipuwalo* etapa:te etapi emalagidoleheno ibi a:kalatilama:lemata, ba:bene la: komopi ha:kiya la:eno baa: gahugahulu ba naha komopa:tamo malemalelo a:kalabahalama:lemata. Ba:bema: hibila, la:eno ododi ipuwalo komopa:te poko baa: konomamo ba naha huiyatiya komopi baa:te hibilo a:kawigulama:le, komopa:te helo gao beya konomamo niho ipuwalo daedaema: ba eda:ha huiyatiya komopi nonaminalenaka. ²² A:iye! Mabu keka: la:le Godokono sose

---

* **11:20-21:** Buka ka:lamiholedawa, wadiyala ama: Kolini sose tawakalubino ododi komo ba:ma ka:na niya:tawa, iba:te Godoko adikumi hegelalo da:kapiyuiminakui, dopamo iba:te ibino hiya:hiya: badininipala kapiyuimi ipuwalo poko baa: be-nahanakuya:, ba:bene gala hapuni iba:te Ya:suku emalagidolo baa: naha komo ba:bo ododinakuya:. Ba:bema: iba:te poko baa: naha tetelo kebe kuba komo kododilinakui, Polote ba:bi komoma: ba:moe tabo bolamagiya:.

tawakalubi ipuwalo komopi dito tawakalubima:
 da:midilinakoma? Ba:gala mabu keka:
 la:le awaepi owalubilihino iba:tamo hilopo
 dikalamenakoma? La:eno ukui ba:kitana, nale
 ba:moe ododi komoma: la: da:mililameholema?
 Ao, mililamehole tabo nagodolo kitanaha!
 Ba:moe kapiya tabo la:tamo olamagimo, la:le
 la:eno ekaka:tamo malemale hawakalimima:
 ubiha:ma: deda:hama, la:le soseno kapiyuimi
 komamo akapelama:la:. Wadiyala la: huiyatiya
 la: ha:kiya la:eno hiya:hiya: genamalo baa:
 na:nahanakuya:la:.

²³ Numa:la:, nale Kodawa Ya:sugodone
 da:lawiya:mo, ba:be atu komo dopamo la: ba:ma
 ka:na iya:tulamimata, ebena eta mabulubiti ebe
 ebena anakapumipino kokotamo dihateniya:,
 ba:be dulu ebete baa: lawenate, ²⁴ Godotamo
 kalakala tabo olamaginate, ba wakamihona
 ebe ta:matapa:tamo na:goeniya:, “Ba:moe
 ba: naeno apela, la: mabuma: Godotamo
 ikamemo. La:le na emalagidolonelo ba:moe
 komo nododinakuya:la:.” ²⁵ Ba:bene baa: naha
 komote da:wibolameniya:, ebete kalili gala
 kalawenate na:kagoeniya:, “Ba:moe kalili ba:
 Godote tawakaluba:go komiloma: uli nopo
 da:tamotiya: ba:moe ba:be komola, iyo, ba:moe
 naeno hawiti ba:be nopo bekodakoduimina.
 Keba tetelo la:le da:nihonakoma, wadiyala na
 emalagidolonelo nododinakuya:la:.” ²⁶ Ba:bema:
 numa:la:, Kodawate ba:moe hopamo gala peheno,
 kebe hiya:hiya: tetelo la:le ebe emalagidolo
 baa: da:nahanakoma ba:gala ebena hawi kalili
 da:nihonakoma, ba:bi netewa komodo la:

Ya:sukunu hoe komo ba:hawakaliminakomata.

²⁷ Ba:be mabuma: kebe lumagiti ebeno tepo ipuwoeno ukuilo Kodawa Ya:suku hibilo adikumihino ebe emalagidolo baa: da:namene ba:gala ebeno hawi kalili da:nimini, ba:be komodo ebete Kodawoeno apeno talona ba:gala hawino talona wakalamiti konomo kuba kododima:ne.

²⁸ Ba:bema: lumagiti Ya:suku emalagidolo baa: naheno ba:gala ebete ebeno hawi kalilini nihino, wadiyala ebete dopamo ebeno tepo ipuwoeno komo hidamo nanagiya:midamene, ²⁹ mabu kebe dawate Ya:sukunu ape komoeno ipuwa hidamo emalagidoloheno ebe emalagidolo baa: dito da:namene, ba:gala ebeno hawi kalilini dito da:kanimini, ba:be dawoeno komo Godote kubama: kogoema:ne, iyo, ebetamo kuba huiya kikamema:ne. ³⁰ Ba:moe ba:be mabuma: apeno temeteme komate la: komo hiliyonomagodolo ba:pola:na, ba:gala tawetawete atumu la: ba ulamena la: ipuwalo komopa:te dito ha:lahuya:.

³¹ Huiyatiya numa:la:, a ha:kiya aeno komo dopamo modobolo danagilamenakoma:, ba:bema: aeno Kodawate aeno komo anagiya:midaa:me tetelo aeno eta ododi komoma: a kubapima: a:kagaa:mene. ³² Ba: hibila, keba tetelo ebete a anagiya:midoe ipuwalo kuba huiya dikaa:memene, ebeno ubi komo atamo ba:ma ka:na itananako, ebete a ba:ma tetelo temeteme komamo tuputupulu kemedenama: diya:tua:menako, galane tetelo hopo habanapa:te ibino wiboha: teteno kuba huiya ba uwate, a huiyatiya kuba huiya a:kalawa:ma:.

³³ Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:,

la:le poko baa: ba:gala Ya:suku emalagidolo baa:
 naha komoma: da:kapiyuiminakoma, wadiyala
 la: naha tupuimihino tawakalubi hiliyonomoeno
 pelame komo na:latiminakuya:la:. ³⁴ Ba:gala
 la: ipuwalo baa: kapete kebe lumagi koamo
 dumimini, wadiyala ebete ebene genamalo
 baa: nanekele dopamo nate ba:bene soseno
 kapiyuimi komamo na:pa:mene, mabu ba:bako
 ododi komodo kuba huiyate Godogodone
 la: sose tawakaluba:tamo a:kapa:mene.
 Ba:bema: kalakala konomola, ba:ma tetelo
 ba:moi kapiyakapiya komoma: nale la:
 hidamo a:kiyalamemata, huiyatiya la:eno
 komo ododili komoma: kebe tabo dulihiimo,
 nale da:pemo ba:bi komokomo atumu ba:bo
 kopetuputupuilamema:nemo.

12

*Hibima: Midipa:te Godokono Oko
 Kowatihonama: Ebene Gobogobote Malemalelo
 Iba:tamo Hiya:hiya: Helo Dikalamenako*

¹ Ba:bema: la:le eta komoma: na
 da:kiyanamima, ba:be komo ba: a hibima:
 midipa:te Godokono oko kowatihonama: ebene
 Gobogobote malemalelo atamo hiya:hiya:
 helo dikaa:menako, ba:bi komate keba ka:na
 ka:pola:na. Naeno hibima: midipi ekaka:la:
 na ubihinola la: ba:bi dito ikalame komoma:
 iya:tawaha:pima: eda:ha.

² La: iya:tawahala, dopamo la: hibima:
 midiha:pima: ba eda:hana, ida:da:li adikulame
 ipuwalo ha:da amiho gobogobate komo
 hiya:hiya: gabodo la: ba:bo magatalenakuya:ta,

huiyatiya ba:bi ida:da:la:godolo hibi ka:ka:te itanaheno iba:te la: kowalubilinamiha:.
³ Ba:bema: na ubila la: ba:moe komo niya:tawahala;, Godokono Gobogobote eta lumagigodolo demedena, ebete a:kamodobamene kuba tabo ba:ma ka:na goe, “Ya:suku kuba dawama: ba eda:na Godote ebe Saitanakono Koe Habamo ka:da:nama:ne!” Ba:gala la:le eta lumagino tabo ba:ma ka:na dulihoma, “Ya:suku ba: Kodawala!” la: ba:bo kiya:tawahama:nemata, Godokono Gobogobote ebe ipuwalo bemedena, mabu ebete ba:be lumagi ipuwalo emedenaha:tale ebete ba:be hibi tabo goe ba:ka:modobona:.

⁴ Ba:bema: numa:la:, Godokono Gobogobo ba: kapiyala, huiyatiya hibima: midipi hiliyonomoma: ba eda:hana, ebete iba:tamo hiya:hiya: helo dikalamenako ba:bi hiya:nomo helo komate hiya:hiya: ba:pola:na. ⁵ Ba:gala Kodawa Ya:suku ba: kapiyala, huiyatiya hibima: midipa:te ebe mabuma: dowatihona ba:bi oko komate hiya:hiya: ba:pola:na. ⁶ Ba:bene Godoko atumu ba: kapiyala, huiyatiya ebete hibima: midipa:tamo hidohido ukui dikalamenako, ba:bi ukui komate atumu hiya:hiya: ba:kapola:na iba:te ebena hiya:hiya: oko kowatihonama:.

⁷ Ba: hibila, Godokono Gobogobote hibima: midipi hiliyonomo ipuwalo bemedena, ba:bema: iba:te ba:be komo ba iya:tawaha kapimilo kapepehoma: ebete ebena hiya:hiya: helo ikame komamo ebena komo iba:godolo hawakaliminako. ⁸ Ba:ma ka:na Godokono Gobogobote eta lumagitamo hiya:nomo helo

dito ikamenako komopa:tamo mulu ukui tabo kolamagima:, ba:gala ba:be atu Gobogobote eta lumagitamo hiya:nomo helo dito kikamenako hido iya:tawa komo kohawakalimima:. ⁹ Ba:bene ba:be Gobogobote eta lumagitamo hiya:nomo helo dito ikamenako ebena hibima: midi komo Kelisotamo konomamo kihatema:, ba:gala ebete eta lumagitamo hiya:nomo helo dito kikamenako temetema:gopi kohiduulamema:. ¹⁰ Iyo, ba:be atu Gobogobote komo tawakaluba:tamo ebena hiya:nomo helo malemalelo hiya:hiya: ikalameholenako, ibi ipuwalo etate hanohano komo kododilinakoma:, etate Godokono tepo ipuwoeno ukui kohawakaliminakoma:, etate kuba gobogoboeno ododili komo ba:gala Godokono Gobogoboeno ododili komo hidonomamo kanagilamelelamenakoma:, etate Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo kolamaginakoma:, ba:gala etate ba:bako hiya:hiya: taboeno ipuwa ulihopa:tamo kohawakalilamenakoma:. ¹¹ Ba:bema: numa:la:, ba:bi hiliyonomo dito ikalame komate Helodawa kapiyanomo ipuwado ikulihonaka, ebe ba: Godokono Gobogobola, iyo, ebena ubilo ebete hiliyonomo hibima: midipa:tamo ebena hiya:hiya: helo ba:ba ka:na ikalameholenako.

*Hibima: Midipa:te Kelisokono Kapiya Apema:
Ba Eda:hana Ba:be Apeno Hiya:hiya: Komate
Hiya:hiya: Oko Bowatihona*

¹² Ba: hibila, lumagino ape ba: kapiyanomola, huiyatiya hiya:hiya: oko kowatihonama: apeno hiya:hiya: komate ba:pola:ma:na. Ba:bema: ba:

ba:ba ka:na Kelisokono kapiya ape ipuwalo apeno hiya:hiya: komate ba:pola:ma:na, ¹³ ba:bi hiya:hiya: apeno komo ba: a hibima: midipila. Numa:la:, a ipuwalo puya:te Yunapima: deda:hanama: ba:gala puya:te Yuha:pima: deda:hanama:, puya:te komopa:tamo huiyaha: oko dowatihonama: ba:gala puya:te a ha:kiya a kowalubima: hegehege mani oko dowatihonama:, a hiliyonomate beyamo wadulatele komo Godokono kapiya Gobogoboeno heloamo a:lawiya:ma:, iyo, ba:be atu Gobogobote a hiliyonomoeno tepo ipuwa ya:lo a:tabuilamiya:.

¹⁴ Iyo, lumagino ape ipuwalo apeno hiya:hiya: komate ba:pola:ma:na, kapiya komote kitama:naha: ¹⁵ Ba:bema: lumagino natote ba:ma ka:na da:goemene, “Na apeno eta komoha:, mabu na kokotoha:,” ba:bako tabo goe komote a:kamodobamene ebe ape ipuwane dito kitamidama: ¹⁶ Ba:gala galote atumu ba:ma ka:na da:goemene, “Na apeno eta komoha:, mabu na baidiha:,” ba:bako tabo goe komote a:kamodobamene ebe ape ipuwane dito kitamidama:.

¹⁷ Numa:la:, lumagino ape konomote baidi kapiyanomoma: neda:tale, ebete hiya:hiya: komo ulihoma: ba:ka:modobona:, ba:gala ebeno ape konomote galo kapiyanomoma: neda:tale ebete hiya:hiya: nibo niyobahalema: ba:ka:modobona:!
¹⁸ Huiyatiya Godote dopo lumagino ape ba ododi, ebete apeno hiya:hiya: komo hiliyonomo ebeno ubilo miya:temiya:, ¹⁹ ba:be mabuma: eta lumagino ape konomote kapiya komonomoma:

neda:tale, ebeno apete hibilo ba:ka:-itanana!
²⁰ A:iye, apeno komo eba ka:naha:, ebe ba:kapiyala huiyatiya hiya:hiya: oko kowatihonama: apeno hiya:hiya: komate ba:pola:ma:na.

²¹ Ba:be mabuma: baiditi modoboaha: kokototamo tabo ba:ma ka:na goe, “Na ubihinola ama: mabu ama:godone eta owalubi komo kalawenaha:!” ba:gala watote atumu natotamo ba:mako tabo a:kagaa:mene, “Na ubihinola ama: mabu ama:godolo eta owalubi komo a:kuma:lemo!” ²² Ao, eba ka:naha:. Lumagino ape ipuwalo apeno hiya:hiya: komate ba pola:ma:na, ba:bi komokomo ipuwalo ale kebe komo heloheloha:dopoma: da:ga:lanama:, ebete ba:bi komokomo ebeno ape ipuwane diya:hilimimini ebeno ka:ka:te ba: dito kowiboma:ne. ²³ Ba: ba:ba ka:na ale apeno hiya:hiya: komokomo ipuwalo kebe komo kubakubadopoma: demalagidolenama:, aeno ododili komamo ba:bi komokomo hidonomamo ulamenakoma: iba:te modobolo kopola:nama:. Ba:gala aeno ape ipuwalo kebe komate hawakala ba pola:na atamo hilopo dikaa:mena, ale ba:bi komokomo konomamo emalagidolete kalikamo mula:lenakoma:, ²⁴ huiyatiya numa:la:, kebe komate hawakala ba pola:na atamo hilopo kikaa:menaha:, ale ba:bi komokomo kemalagidolenaha: ibi kalikamo komula:lema:.

Ba:bema: hibila, Godote dopo lumagino ape ba ododi apeno hiya:hiya: komo miya:temelo ukui ba:ma ka:na ihatiya:, tawakaluba:te apeno hiliyonomo komokomo ipuwalo kebe komo kubakubadopoma: da:ga:la:namena:, iba:te

ba:bi komokomo konomamo ba emalagidolena ibino ododili komamo hidonomamo bulamenakomena:.²⁵ Ba:bema: numa:la:, Godoko ubihinola, ebete dododiya: ba:be ape ipuwalo anagiya:mida komote uluhuku. Ebe huiyatiya ubila apeno hiliyonomo komate ba pola:na, etate etatamo atu malemale komo nihatenakamene,²⁶ ba:bema: keba tetelo eta komote temeteme diya:tawamene, ba:ba tetelo hiliyonomo komate atu temetema:go kopola:nama:na:, ba:gala keba tetelo eta komote eta dawoeno milimiho ipuwalo kalakala da:lawemene, ba:ba tetelo hiliyonomo komate eba:go kapimilo kokalakahama:na.

²⁷ Ba:bema: la: hibima: midipi hiliyonomo ba: Kelisokono apelata, iyo, ebene ape ipuwalo da:pola:ma:na la: ba: ba:bi hiya:hiya: komolata.²⁸ Numa:la:, sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya: Godote ba:bi okopi bimiya:tiya: iba:te ebene sose okopi ipuwalo dopopima: keda:hanama:, ba:bene komo okopa:te ba:bi dopopino hopolo kopola:nama: ebete ebene ukui hawakalimipi kamiya:tete, ba:bene ibino hopolo kopola:nama: puya:te ebene Bukoeno tabo komokomo diya:tulamenaka ebete ba:bi okopi kamiya:tete, ba:bene ibino hopolo kopola:nama: puya:te hanohano komo dododilinaka ebete ba:bi okopi ba:bo kamiya:tiya:. Ba:gala Godote puya:tamo hiya:hiya: helo dikalamena iba:te ebene soseno komo oko kowatihonama:, ebete ba:bi okopi atumu a:kamiya:tiya:, ba:ma ka:na ebete dopamo temetema:gopi hiduilamepi miya:tete, ba:bene puya:te tawakalubino ododili ipuwalo ibi dito dotalubilinaka ba:bi okopi

kamiya:tete, ba:bene sose tawakalubino komo watowatopi kamiya:tete, ba:bene puya:te Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo dolamagiminaka ba:bi okopi ba:bo kamiya:tiya:

²⁹ Ba:bema: numa:la:, soseno hiya:hiya: okopi ipuwalo ibi hiliyonomate Kelisokono dopo oelamepima: keda:hanaha:, ba:gala ba: atumu ibi hiliyonomate Godokono ukui hawakalimipiha:, ba:gala ibi hiliyonomate ebenu Bukoeno tabo komokomo iya:tulamepiha:. Hibila, ibi hiliyonomate ebenu Gobogoboenu heloamo hanohano komo kododilinaha:, ³⁰ ba:gala ibi hiliyonomate ebenu heloamo temetema:gopi kahiduilamenaha:, ba:gala ibi hiliyonomate Hunu Haboenu nopopino hiya:hiya: tabamo kolamagiminaha:, ba:gala ibi hiliyonomate ba:bako hiya:hiya: taboenu ipuwa ulihopa:tamo kahawakalilamenaha:. ³¹ Ba:bema: Godokono Gobogobote hiya:hiya: helo hibima: midipa:tamo malemalelo dikalamena, ba:bi komokomo ipuwalo wadiyala la:le hiya:nomo hidohido helo kuwatema: ubi konomamo nihatenakuya:la:.

Huiyatiya numa:la:, na ba:ma tetelo Godokono eta gabo la: kiya:tulamema:nemata, ba:be tuputupu gaboenu hidote ebenu Gobogoboenu hiya:hiya: dito ikalame komoenu hido komo na:gogolona.

13

Malemale Emalagidolo Komo

¹ Diyala, hiya:hiya: hoponapino tabamo ba:gala Hunu Haboenu nopopino tabamo olamagi helote nagodolo kuda: itana, huiyatiya malemale

emalagidolo komote nagodolo itanaha:tale nale tabo olamagi ipuwalo eta hido komo ba:ka:-ododina:, iyo, na ba: lumagiti bele dito danagaliminako ba:bako lumagima: eda:namo, ba:be bele diyamote ekelaheno tawakaluba:te uli ubiha:ma: keda:hama:na:. ² Ba:bene diyala, Godokono ukui kohawakalimima: ebeno Gobogobote natamo hiya:nomo helo kuda: ikanamenako, ba:gala hiliyonomo iya:tawa komate nagodolo ba pola:na Godokono ugumuili komokomo hiliyonomo nale mulu ukuia:mo kuda: iya:tawanakomo, ba:gala hunuhunu haka hiya: baha:mo koelamema: hibima: midi komoeno helote nagodolo kuda: itana, huiyatiya malemale emalagidolo komote nagodolo itanaha:tale na ipuwalo eta hido komote ba:ka:-itanana:. ³ Ba:bene diyala, nale naeno ilina hiliyonomo awaepa:tamo dito da: ikalamemo, ba:gala Ya:suku mabuma: hibima: midiha:pa:te naeno ape koa:mo da: emadomemena:, huiyatiya malemale emalagidolo komote nagodolo itanaha:tale nale Godogodone eta hido huiya ba:ka:lawena:.

⁴ Ba:bema: ama: eta lumagi malemalelo demalagidolona, ama:le ebeno daedae ododi komoma: ebetamo tiyolo ubiha:ma: a:keda:mena:ta, ba:gala ama: malemale ododili komodo ebetamo hido owalubi kihatema:na:ta. Ba:bene ama:le malemale ipuwalo demedena, ama: eta lumagino ilinama: ebetamo a:kamaubamena:ta, ba:gala amia:no komoma: awagaha tabo olamagihino amia:no tepo ipuwalo ama: ha:kiya ama: hunamo a:kadipata:mena:ta, ⁵ iyo, ama: apeno

ododili komamo eta modoboha: ukui kapiya a:kahawakalima:mena:ta. Ba:bene ama:le malemale ipuwalo demedena ama: ha:kiya amia:no komo kapiya a:kemalagidolonamena:ta, ba:gala amia:no tepo ipuwoeno koete eta lumagitamo tiyolo mahigaheno ama: ebena kuba ododili komo dito kadodolemema:na:ta. ⁶ Ba:bene ama:le malemale ipuwalo demedena ama: komopino kuba ododi komo eta lumagitamo dumimina: a:kakalakalamena:ta, ama: huiyatiya Godokono hibi komote da:hawakalamene ama: ba:bo kokalakalama:na:ta. ⁷ Ba:bema: malemale emalagidolo komote ama:godolo hibinomolo ditana, hiliyonomo temeteme komate ama:tamo dikulihonakomena: ama: emedena tetelo ba:bi kuba komamo papamiwataheno kuiyodopoma: a:keda:mena:ta, huiyatiya ama:le amia:no hibima: midi komo ba atila:na, ba:be komo ipuwalo kodakodalo utiti Godokono hido owalubi tete ba:latiminamena:ta.

⁸ Iyo, malemale emalagidolo komote emedena emedena tetelo a:kawibonamene. Huiyatiya numa:la:, Godokono tepo ipuwoeno ukui hawakalilame komate ebena okopa:godolo dikulihonaka ba:bi komate kowibohoma:na:, ba:gala komopa:te Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo Godokono Gobogoboeno heloamo dolamagiminaka, ba:bi komate emedena tetelo a:kapola:namena:, ba:gala hiliyonomo iya:tawa komate tawakaluba:godolo da:pola:na ba:bi komate atumu kowibohoma:na:. ⁹ Ba: hibila, Godote kebe iya:tawa komokomo aeno ukui mabamo da:miya:tena, ba:gala ebete kebe helo atamo dikaa:mena ale ebena tepo

ipuweno ukui kohawakalilamema:, ba:bi komate agodolo ba pola:na huiyatiya Godokono umi ipuwalo kubadopoma: eda:hana. ¹⁰ Ba:bema: kalakala konomola, mabu galane tetelo aeno Hido Tuputupudawanomote hibinomolo da:pemene, ba:ba tetelo kubadopo komokomo hiliyonomate ba: dito kowibohoma:na.

¹¹ Numa:la:, na gudu deha:poto tetelo naeno tabo olamagi komo ba:gala komopino tabo anagiya:mida ukui komo ba:gala tepo ipuweno emalagidolo komo, ba:bi netewakapiya komate nagodolo gudu deha:potoeno ododili komokomo huiyama: eda:hanama:. Huiyatiya ba:ma tetelo naeno komo hiya:ma: eda:na, mabu na dubuma: dediya:mo ba:ba tetelo gudu deha:potoeno ododili komo hiliyonomo naeno ginimi hapuamo dito miya:paliya:mo. ¹² Ba:bema: hibila, ba:ma tetelo ale Godokono komo nanekelenomo uminakoma:, lumagiti dalowa: galasilo ebeno holoholo keba ka:na kuminako ba:ba ka:na, huiyatiya galane tetelo a ebeno holoholo hapuamo da:nikulima: ebeno holoholo hidonomamo ba:bo konumima:nema:. Iyo, ba:ma tetelo naeno iya:tawa komate kubadopoma: eda:hana, huiyatiya galane tetelo nale hiliyonomo komokomo hidonomamo kiya:tawama:nemo, Godote naeno hiliyonomo komokomo keba ka:na kiya:tawana ba:ba ka:na.

¹³ Ba:bema: numa:la:, emedena emedena tetelo da:pola:namena: ba:moi ba:bi koko komokomola, aeno hibima: midi komo, ba:gala ale Godokono hido tetete uluhukuma: uliholo demedenama: ba:be komo, ba:gala ale komopi malemalelo

demalagidolenama: ba:be komo, ba:moi ba:bi netewa-kapiya komokomola. Huiyatiya hibila, ba:moi komate ba pola:na ibi ipuwalo malemale emalagidolo komote ko komonomoma: beda:namene.

14

Godokono Ukui Hawakalimidawoeno Hido Komote Hunu Haboeno Nopopino Tabamo Olamagidawoeno Hido Komo Na:gogolona

¹ Ba:bema: wadiyala la: la:eno ukui konomamo nihatenala: malemale emalagidolo ipuwalo kemedenama:, ba:gala atu tetelo la: iya:wanomoma: neda:hanala: Godokono Gobogobote hiya:hiya: helo dito dikalamenako la:le ba:bi hiya:nomo komokomo kuwatema:. Numa:la:, ba:bi dito ikalame komo ipuwalo pote Godokono ukui kohawakalimima: helo da:lawemene, ebete hidonomo komo ba: a:lawe.

² Huiyatiya kebe lumagiti Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo dolamaginako, ebete ba:be komodo Godoko kapiyatamo olamaginako, hopo habanapa:tamoha:. Iyo, ebete Godokono Gobogoboeno heloamo ebenu ugumuili komoma: olamaginako, ba:bema: ulihopa:te ebenu taboenu ipuwa lawema: a:kamodobala:.

³ Huiyatiya Godokono ukui hawakalimidawoenu komo eba ka:naha:. Ebenu tabo olamagi komodo tawakaluba:te hidamo ulihonaka, ba:bema: komo tetelo Godokono tabote ibino hibima: midi ipuwalo ibi ba owalubili a:heluilamenako, ba:gala komo tetelo ibi temeteme ipuwalo a:gelebadilamenako. ⁴ Ba:be mabuma: kebe

lumagiti Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo dolamaginako, ba:be komodo ebe ha:kiya ebe hibima: midi ipuwalo a:kodakoduiminako, huiyatiya kebe lumagiti Godokono ukui da:hawakaliminako, ba:be komodo ebete sose tawakalubi hiliyonomoeno hibima: midi komo bekodakoduilamelelamenako.

⁵ Numa:la:, na ubila la: hiliyonomate Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo kolamagimima:, iyo, ba:be ododi komo kubaha:, huiyatiya naeno ubi konomote bitana la:le Godogodone hiya:nomo helo na:lawiya:la:, la:le ebena tepo ipuwoeno ukui hopo habanapino tabamo kohawakalilamema:. Ba: hibila, Godokono umi ipuwalo ebena ukui hawakalimipino hido komote ba:bi nopopino hiya:hiya: tabamo olamagimipino hido komo na:gogolena, mabu keba tetelo lumagiti nopopino tabamo eta komo dolamagimini, ba:ba tetelo sose tawakalubi ipuwalo eta tabo ohoba:midadawate ba:be taboeno ipuwa hawakalimihino ulihopa:te ba:be komodo eta owalubi komo a:kalawa:mena:.

⁶ Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, nale la:tamo da:puluhukumu la: ipuwalo Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo da:polamagimo, la:le naeno ododi komodo bada hido owalubi komo na:ka:laweoma? A:iye, eta hido komo puliyala! Ba:be mabuma: nale da:pemo, wadiyala na la:go ba emedena eta tetelo Godokono eta ugumui komo la:tamo la:eno tabamo hawakalimiti, ba:bene eta tetelo eta hido iya:tawa komamo la:eno tabamo atumu la: kakaheluilamema:nemata. Ba:gala nale

eta tetelo Godokono ubi komo la:eno tabamo hawakalimiti, ba:bene eta tetelo ebena Bukoeno tabo komokomo la:eno tabamo atumu la:kakiya:tulamema:nemata. Ba:bema: hibila, keba tetelo ba:bi ododili komodo nale la: la:eno tabamo owalubilihino la: nagodone hido ukui lawema: a:kamodobamata! ⁷ Numa:la:, pa:lola: ba:gala dolopo ibino komo ba: atumula. Ba:bako ilina moleholepi ba:gala modohopi iba:te eta ohale ibino hibi ododili komamo hidamo hawakalimihino, ba:ba tetelo ulihopa:te ba:be ohaleno madodo a:kiya:tawahamena:. ⁸ Ba:gala eta komo, alaholoho tetelo eta gawadubuti gebole hidamo moleheno, komo dubate alaholo ipuwalo ebe owalubima: a:kapihidamena:.

⁹ Ba:bema: la:eno soseno komo ba: atumu ba:ba ka:na ba:ka-itana. La: ipuwalo etate Hunu Haboeno nopopino tabamo eta komo dolamagimini, ebena taboeno ipuwate hibilo a:kahawakalamene, iyo, ulihopa:te eta hido iya:tawa komo ebegodone a:kalawa:mena:. A:iye, ba:be lumagino tabo komote ba: ahuta huhuti ba pata ha:kiya keba ka:na ka:piniwibonako ba:ba ka:nala! ¹⁰ Numa:la:, ba:moe hopolo hiya:hiya: tawakaluba:te ibino tabonomamo olamagimina, iyo, iba:te ibino hiya:hiya: tabo komodo ibino mabuluba:tamo ibino tepo ipuwoeno ukui modobolo hawakalilamenaka.

¹¹ Huiyatiya keba tetelo na eta hoponapino tabo iya:tawaha:ma: deda:mo, ba:ba tetelo iba:te na kapeladawama: ba ka:nami, nale ba: atumu ibi kapelapima: ba:ka:laminakomo. ¹² Ba:bema: la: Godokono Gobogoboeno hiya:hiya: dito ikalame komo uwatema: ubi konomamo da:miya:tenama,

kubaha:, huiyatiya ba:bi komokomo ipuwalo kebe komate sose tawakalubino hibima: midi komo hibinomolo da:kodakoduilamenaka, wadiyala la: ba:bi komamo oko kowatihonama: ukui konomamo nihatenakuya:la:.

¹³ Ba:be mabuma: la: ipuwalo kebe dawate Hunu Haboeno nopopino eta tabamo dolamaginako, wadiyala ebete Godoko na:toemehamene ebegodone eta hiya:nomo helo komo dito kolawema:, ba:be eta helo komo ba: nopopino hiya:hiya: tabo komoeno ipuwa hawakalilame helo komola. ¹⁴ Ba: hibila, nale nopopino eta tabamo Godotamo toetoe tabo dolamagimo, ba:ba tetelo ebeno Gobogobote na ipuwado tabo modobolo ba olamagi, huiyatiya na ba:bi tabo komoeno ipuwa iya:tawaheno naeno tepo ipuwoeno ukuilo eta hido owalubi komo a:kalawa:mo.

¹⁵ Ba:bema: na Godokoba: tabo ga:la ipuwalo bada komo na:kododimo? Numa:la:, nale naeno gobogobo hapulu ebetamo tabo olamaginakomo, ba:gala naeno tepo ipuwoeno ukui komamo a:kolamaginakomo. Ba: atumu nale ebe adikumi ipuwalo naeno gobogobo hapulu ebetamo ohale alapihonakomo, ba:gala naeno tepo ipuwoeno ukui komamo a:kalapihonakomo. ¹⁶ Ba:bema: hibima: mididawa, ama:le soseno kapiyuimi ipuwalo Godoko ba milimiho kalakala toetoe tabo ebetamo dolamagimina:, ba:ba tetelo uli-hopi mabuma: ama:le la:eno tabonomamo eta komo olamagihino huiyatiya Godokono Gobogobote nopopino tabamo ama: ipuwado dolamagimini, puya:te la: ipuwalo uliuli tawakalu-

bima: deda:hana iba:te ba:be tabo komoeno ipuwa keba ka:na na:kiya:tawahamena? Ba:gala iba:te amia:no kalakala toetoe tabo kuititi hapulu “Ba:ba:la” tabo keba ka:na na:ka:ga:lamena?

¹⁷ Numa:la:, keba tetelo Godokono Gobogobote nopopino tabamo kalakala tabo ama: ipuwado hidonomamo dadipatemene, ba:ba tetelo uli-hopate amia:no tabo komoeno ipuwa laweheno, ba:be tabo komote ibino hibima: midi komo a:kakodakoduilama:mene.

¹⁸ Ba: hibila, na Polote kalakala tabo Godotamo adipatemo, mabu ebete hiya:nomo helo natamo ikanamiya: Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo kolamaginakoma:, iyo, ba:be ododi komo ipuwalo naeno helote la: hiliyonomoeno helo hibilo na:gogolena. ¹⁹ Huiyatiya keba tetelo nale sose tawakaluba:go da:kapiyuiminakomo, ba:bi hiya:hiya: tete hiliyonomolo na ubi koamo ihatenakomo nale naeno ukui komodo ibino tabonomamo ibi kiya:tulamenakoma:. Iyo, nale paibo hegehegenomo tabo komopino tabonomamo dolamagimo iba:te modobolo kiya:tawahama:na:, huiyatiya nale Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo ta:ni taosene tabo komokomo dolamagimo iba:te nagodone eta iya:tawa komo a:kalawa:mena:!

²⁰ Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, la:eno ukui emalagidole ipuwalo iya:tawaha:gugudima: akeda:hala:. La: kuba ododili ipuwalo ba:bako gugudima: eda:ha modobola, huiyatiya la:eno hibima: midi ipuwalo wadiyala la: apepehote koko dubuma: ba:gala kamenakamenama:neda:huya:la:. ²¹ Numa:la:, dopamo Godote ebeno

Bukalo tabo ba:ma ka:na olamagiya;

“Nale hiya:hiya: kapela hoponapino tabo ipuwado
 naeno tawakaluba:tamo tabo kolamagima:nemo,
 huiyatiya iba:te dopamo keba ka:na kewagele-
 nama:
 ba:ba:ba ka:na uliho ubiha:ma:
 gala kakeda:hama:na:
 Iyo, nale komo kapelapi ipuwado ibi
 diya:tulamemo
 ba:ba tetelo iba:te naeno tabamo
 atumu a:kapapamila:hamena.”

²² Ba:bema: ale ba:moe komo umima;
 sose tawakaluba:te Hunu Haboeno nopopino
 hiya:hiya: tabamo dolamagiminaka, Godote
 ba:be hanohano komodo ebena helo hibima:
 midiha:pa:tamo a:hawakaliminako, huiyatiya
 sose ipuwalo etapa:te etapa:tamo Godokono
 ukui ibino tabonomamo da:hawakaliminaka,
 Godote ba:be eta hanohano komodo ebena
 helo hibima: midipa:tamo a:hawakaliminako.

²³ Ba:bema: la:eno sose konomote ba kapiyuimi
 la: hiliyonomate Hunu Haboeno nopopino
 hiya:hiya: tabamo olamagimi da:tupuimima,
 ba:ba tetelo keba uliuli tawakalubi ba:gala
 hibima: midiha:pa:te la:eno kapiyuimi komo
 umima: da:pelamemena:, iba:te la:eno ododi
 komoma: keba ka:na na:kemalagidolomena?
 Iba:te la:eno ododi komodo Godoko hibima:
 ba:ka:midimina:? Ao, iba:te la: daedae ukuipima:
 koga:lama:na:!

24 Huiyatiya la:eno kapiyuimi tetelo la:hiliyonomo ipuwalo etapa:te etapa:tamo Godokono ukui la:eno tabonomamo da:hawakalilamema, ba:ba tetelo kebe uliuli tawakalubi ba:gala hibima: midiha:pa:te la:eno kapiyuimi komamo da:pelamemena:, iba:te Godokono tabo modobolo ulihote ibino kuba ododili komokomo ba:gala hibima: midiha: komo ba:bo kiya:tawahama:na:. Iyo, iba:te Godokono tabo dulihome:na: ba:be taboeno hiya:hiya: komo hiliyonomate ibi ipuwalo eta lumagino komo ba:anagilameleme²⁵ ebeno tepo ipuwoeno ugumuili komo ebetamo ba:bo kohawakalilamema:na:. Ba:be mabuma: ebete ebeno kuba ododili komoma: hilopo lawete ebeno holoholo hopamo ihatelo Godoko ba adikumi kogoema:ne, “Godote ba:moi sose tawakaluba:godolo hibinomolo bemedena!”

Puya:te Hunu Haboeno Nopopino Tabamo Dolamagiminaka Ba:gala Puya:te Godokono Ukui Hopo Habanapino Tabamo Da:hawakaliminaka Ba:bi Sose Tawakalubino Oko Owati Komo

26 Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, la:eno sose kapiyuimi tetelo la:le la:eno komo keba ka:na dododinakoma, ba:be komo ba:ba:ma ka:nala. La: da:kapiyuiminakoma, wadiyala la: ipuwalo etate Godoko eta ohala:mo nadikuminakamene, etate la: komopi Godokono Bukoeno eta tabo komo niya:tulamenakamene, etate Godokono eta ugumui komo la:tamo na:hawakaliminakamene, etate Hunu Haboeno nopopino tabamo eta komo nolamaginakamene, ba:bene etate ba:be taboeno ipuwa la:tamo

na:kahawakaliminakamene. Iyo, wadiyala
 la: ba: ba:ba ka:na newagelenakuya:la: la:eno
 hiliyonomo hiya:hiya: ododili komamo la:eno
 hibima: midi komo kokodakoduilamenakoma:
²⁷ Ba:bema: la:eno kapiyuimi tetelo Hunu
 Haboeno nopopino tabamo olamagimi
 helote puya:godolo ditana, wadiyala ibi
 ipuwalo netewa o netewa-kapiyanomate ba:be
 komo nododa:mena:, etate netewa-netewa
 tetedawama: akeda:la:.

Ba:gala wadiyala iba:te ibino hiya:hiya:
 tabo komo la: komopa:tamo kapiya tetelo
 akolamagiminakala:, ba:gala eta tetedawoeno
 tabo olamagi da:wibomene, wadiyala pogodolo
 helo ditana ba:be tabo ohoba:midadawate
 mahigate ba:be tabo komoeno ipuwa la:
 komopa:tamo na:hawakalima:mene. ²⁸ Huiyatiya
 ba:bako tabo ohoba:midama: eta lumagigodolo
 helo itanaheno, ba:ba tetelo puya:te Hunu
 Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo
 olamagimima: helo da:lawenaka, ibino tabo
 olamagimi komate nekelalama:mena:. Numa:la:,
 ibi ipuwalo eta lumagiti ebe ha:kiya ebetamo
 ba:gala Godotamo ebeno komo ododima: talona
 puliyala, huiyatiya ebete sose kapiyuimipino
 holoholo hapulu akododa:la:.

²⁹ Ba:gala puya:godolo Godokono ukui la:eno
 tabonomamo hawakalimima: helo ditalama:na
 ibino komo ba: atumula, la:eno kapiyuimi
 tetelo ibi ipuwalo netewa o netewa-kapiyate
 Godokono ukui na:hawakalilama:mena:,
 ba:bene la: komopa:te ibino tabo komo hidamo
 ulihote la: ha:kiya la:eno komo ba:bi tabamo

nanagilamiya:la. ³⁰ Huiyatiya keba tetelo dopo tabo olamagidawate oko ba owati, iya:tawa komote eta tabo olamagidawatamo Godokono heloamo da:pemene, wadiyala dopo lumagiti tabo miya:patepate ebene mabulubitamo tete ba ikame, ba:be eta tetedawate ebene luta bahini mahigate tabo olamagi ba:bo kotupuimima:ne. ³¹ Ba: ba:ba ka:na la:eno kapiyuimi tetelo la: puya:godolo Godokono ukui hibinomolo hawakalimima: helo ditanamene, la: hiliyonomate la:eno hiya:hiya: tetelo oko bowatihonamata, iyo, tabo ulihopa:te Godokono ubi komo hidamo ba:bo kiya:tawahama:na: iba:te hibima: midi ipuwalo kodakodalo kola:mota:hanama:.

³² Ba:bema: ba:moe ba: eta komola. Kebe lumagiti Godogodone hiya:nomo helo da:lawenako ebene ukui la:eno tabonomamo kohawakalimima:, wadiyala ebete ba:be komo ba iya:tawana ba:be helo komote ebene tepo ipuwoeno mulu ukui komamo papamiwatalo nitanamene. Numa:la:, ebe ha:kiya ebene ubi tetelo tabo dito akolamaga:la:, ³³ mabu Godoko ba: tawakaluba:tamo gelebadi ba:gala tataba dikalamena ba:be hidonomo Godola. Iyo, ebe ubihinola ebene sose tawakaluba:te da:kapiyuiminaka, ibi hiliyonomate ibino ubi tetelo hiya:hiya: geboho komo kododilima:, mabu ba:bi komo ba: hibi oko duhimi komola!

Polote Kolini Sose Kamenakamenatamo Talona Dihatelamiya: Iba:te Sose Kapiyuimi Ipuwalo Komopi Godokono Tabamo Kowalubilima:

Ba:bema: ba:moe ba: eta komola. Godokono tawakalubi hiliyonomate ibino hiya:hiya:

sose ipuwalo kebe komo kododina, ³⁴ na ubila la: ba:be atu komo na:kododinakuya:la:, ba:ma ka:na la:eno sose kapiyuimi tetelo kamenakaminate Godokono taboeno komoma: ibino ukui tabo olamagimihino dito nulihonakamena:. Iyo, numa:la:, Godote Moseko ipuwado ebena Tutumu Tabo Yunapa:tamo dikalamiya:, ba:bi Tutumu ipuwalo eta talonate kamenakamenoeno komoma: ba:ma ka:na bitana, ibino watowatopa:tamo ba papamila:ha iba:te ibino ukui tabo komamo ibi akiya:tulamenakala:. ³⁵ Ba:bema: Godokono tabo olamagidawate eta komo hidamo hawakalimihino, kamenakaminate ba:be komoeno ipuwa hidamo lawema: ubi dihatemena:, wadiyala iba:te sose kapiyuimi komone ibino genamamo tolamete ba:be komo ibino awi ba:bo na:nikiyalama:mena:. Numa:la:, iba:te sose kapiyuimi ipuwalo ba:bako komoma: ibino ukui tabo komokomo da:hawakalilamemena:, ba:be komote ba: hilopo ikalame komoma: keda:ma:ne.

³⁶ A:iye! La: Kolini sose tawakaluba:te awagaha ipuwalo ba:ma ka:na kemalagidolonama, Godokono Hido Tabote la: ipuwalo dopamo tupuimiti, ba:bene komo hiya:hiya: tawakalubi hiliyonomatamo ba:bo nuluhukui? Diyala, la: komopa:godolo eta daedae ukui ba:ma ka:na kuda: itana, Godokono Hido Tabote la: kapiyatamo puluhukui, komopa:tamoha:!

³⁷ Ba:bema: la: ipuwalo pote ebena awagaha ukuilo da:goena Godokono Gobogobote ebetamo hiya:nomo helo ikamenako ebena ukui hibinomolo kohawakalimima:, ba:gala

pote demalagidolona ebete Godokono eta oko kowatima: Godote eta hiya:nomo helo ebetamo dito ikamenako, wadiyala ba:bako tawakaluba:te ba:moe komo niya:tawahamena:, nale ba:moe leta ipuwalo la:tamo dolamagimo ba:be komo ba: Kodawoeno tutumu tabola. ³⁸ A:iye, la: ipuwalo puya:te ba:moe tabo ulihoheno, wadiyala la: komopa:te atumu ibino tabo komokomo akulihala:!

³⁹ Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, wadiyala la: la:eno sose kapiyuimi ipuwalo Godokono ukui la:eno tabonomamo kohawakalilamema: la:eno ukui konomamo nihatenala:, ba:gala puya:te Hunu Haboeno nopopino hiya:hiya: tabamo olamagimima: helo da:lawenaka, iba:tamo talona akihatelama:la: ba:be komo kododima:. ⁴⁰ Eta ko komo ba: ba:ma ka:nala, la:eno kapiyuimi ipuwalo wadiyala la: hiliyonomo komokomo hidonomamo ba ododili, eta dawoeno komo da:wibomene, eta tetedawate mahigate ebeno komo ba:bo na:kododa:mene.

15

*Godote Kelisoko Hoe Ipuwane Dadipatiya:
Ba:be Komo Ba: Hido Tabo Olamagi Komoeno Ko
Komonomola*

¹ Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, dopamo nale Godokono Hido Taboeno komokomo la:tamo dolamagimo, na ubila ba:ma tetelo ba:bi atu komo la: gala kakakiyalamema:nemata. Ba: hibila, la:le nagodone Hido Taboeno koko komo dopamo hibinomolo uwatimata, ba:bene ba:ma tetelo

la: hibima: midi ipuwalo la:mota:hanamata.
² Ba:be mabuma: la: la:eno hibima: midi komo kuititi teta:mo kodakodalo datila:nama, Godote la:eno ka:ka: hibinomolo komula:lendamema:na:ta. Numa:la:, la: ba:ma teta:mo modobolo a:pikulimata, ba:bema: modoboha: la: ba:ma tetelo hibima: midi komo miya:pate la:eno ka:ka: mula: komote dito alatidi.

³ Ba: hibila, nale komopa:godone Hido Taboeno ko komonomo keba ka:na ka:lawiya:mo, ba:be atu komo la:tamo ba:ma ka:na olamagimo, Godote ebena Bukamo Kelisokono komoma: keba komokomo dopamo da:miya:tiya: ba:bi komate hibinomolo ikulihuya:. Ba: ba:ma ka:na Kelisote aeno kuba ododili komoma: da:hoyia:,
⁴ tawakaluba:te ebena ape bobamo ba:bo ihatiya:, huiyatiya netewa-kapiya hegelalo Godote ebe hoe ipuwane ka:ka:mo gala a:kadipatiya:, iyo, ba:bi komate ebetamo ikulihuya: Godokono Buka tabo komate hibima: keda:hama:. ⁵ Ba:gala Kelisokono hoe ipuwane mahiga komo gala hapuni ebete Pitatamo* dopamo ka:ka:lo uluhukuti, ba:bene ebena 12 oelamepi dubate kapiya habalo ba pola:na ibi hiliyonomatamo ba:bo kuluhukuya:.
⁶ Ba:gala eta tetelo ebena komo ta:matapa:te kapiya habalo ba pola:na Kelisote iba:tamo atumu ba:bo kuluhukuya:. Ba: hibila, ba:ba tetelo ba:bi ta:matapino kuitititi 500 a:gogoluya:, ba:bene ibi ipuwalo komo hiliyonomate ba:ma tetelo bemedena huiyatiya komo iba:te ya:lo a:ha:lahuya:. ⁷ Ba:gala eta tetelo gala hapuni

---

* **15:5:** Buka ka:lamiholedawa, wadiyala ama: niya:tawa Pitakono eta mahilo ba: Kipasetela.

Kelisote ebene ekawi Ya:imesitamō kuluhukuti, ba:bene ebete ebene sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo pui da:ka:lamiya: ba:bi komo oelamepi hiliyonomatamo atumu a:kuluhukuya:

8-9 Ba:bene tete ga:ga:nomo da:petuya: ebete atumu natamo ba:bo kuluhukuya:, iyo, ebete hoe ipuwane mahigate puya:tamo ka:ka:lo du-luhukunakui ibi hiliyonomo ipuwalo na ba:kuititidawama: ediya:mo. Numa:la:, eta guduti menokoeno tepo ipuwane hibi tetelo hawakalaheno, na ba: ba:bako guduma: eda:namo, mabu wadiyala na naeno koko kuba ododili mabuma: dito ba:hoyia:na:, huiyatiya Godokono malemale komodo na ka:ka:lo bemedenamo. Iyo, nale Godokono sose tawakalubi ba kubahilame iba:tamo koko temeteme dito ikalamenakuimo, ba:be mabuma: Kelisote ba:be sose hiya:hiya: hopolo tupuimima: pui doelamiya:, ba:bi okopi hiliyonomoeno hido komote naeno hido komo na:gogolona, ba:gala ibi ipuwalo na kapiyate modoboha:ma: eda:namo tawakaluba:te na Kelisokono eta oemedawama: ka:nami. ¹⁰ Ba:bema: hibila, ka:lo na kebe oko ipuwalo kemedenamo, Godote ba:be oko ebene malemalelo natamo dito ikanamiya:, ba:bene ba:be malemale hawakalimi komodo hidohido gaote naeno oko ipuwane ba:bo ikulihuya:. Ba:bema: hibila, na tete ga:ga:nomolo oko ba owatina, naeno helote komo oelamepi hiliyonomoeno helo ba:bo gogoli, huiyatiya na iya:tawala kebe gaote dikulihui ba:bi hidohido komo ba: Godokono malemale ododili komola, naeno ododili komoha:

¹¹ Ba:be mabuma: Kolini sose tawakaluba:la:, ko komo ba: a oelamepa:te Hido Taboeno

hiya:hiya: komo ba:ba ka:na ba olamagimi la:le hibima: da:midima ba:be komola. Huiyatiya numa:la:, na ba:gala komo oelamepi a hiliyonomo ipuwalo pote ba:bi komokomo la: diya:tulami, ba:be komo ba: ko komoha:.

Godote Hibima: Midipi Hoe Ipuwane Ka:ka:mo Kowadiya:paa:latelema:ne

¹² Ba: hibila, Godote Kelisoko hoe ipuwane dadipatiya:, a oelamepi hiliyonomate ba:be tabo hiya:hiya: hopolo olamagiminakoma:, ba:bema: mabu keka: la: komopa:te ba:ma ka:na da:ga:lanama, galane tetelo Godote ha:lahapi ka:ka:mo a:kawadiya:paa:latela:mene? ¹³ A:iye! La:eno daedae ukui komote hibima: neda:tale, Godote Kelisoko hoe ipuwane hibilo ba:ka:adipatiya:na! ¹⁴ Ba:bema: Godote Kelisoko hoe ipuwane hibilo adipateha:tale, Hido Tabo olamagimi komodo eta hido komote ba:ka:itanana:, iyo, la:eno hibima: midi komodo la:le eta hido komo a:kuma:mata. ¹⁵ Numa:la:, Kelisote hoe ipuwane mahigaha:tale, ale Godokono ododi komoma: ha:da tabo ba:ga:lanana:, mabu Hido Tabo olamagi oko ipuwalo ale ba:ma ka:na olamagiminakoma:, ebete Kelisoko hoe ipuwane hibilo adipatiya:.

Huiyatiya la: komopa:te na:ga:lanamata Godote ha:lahapi ka:ka:mo a:kawadiya:paa:latela:mene. A:iye, ba:be komote hibima: neda:tale, Godote Kelisoko hoe ipuwane hibilo ba:ka:adipatiya:na! ¹⁶ Ba:be mabuma: nale atu tabo ba:ma ka:na kagoemo, Godote tawakalubi hoe ipuwane wadiya:paa:lateleha:tale, a ba:moe

komone biya:tawahana: ebete Kelisoko hoe ipuwane kadipatiya:ha: 17 Ba:bema: Godote Kelisoko hoe ipuwane adipateha:tale, ebete la:eno kuba ododili komokomo hibilo ba:ka:egebolelametana:, iyo, la:eno kuba ododili komo hiliyonomate la:godolo ba pola:na la:eno hibima: midi komodo Godokono eta hido komote la:tamo a:kuluhukamene.

18 A:iye! La: komopino ukui komote hibima: neda:tale, dopamo puya:te Kelisoko hibima: midi ipuwalo da:ha:lahuya:, ibi niliya, ibino ka:ka: komote alatidinomo balatidiholelamiya:na:!

19 Ba:bema: numa:la:, ale aeno hibima: midi komo Kelisotamo ba ihatena ba:ma ka:na demalagidolonama:, ba:moe hopolo ba emedena ale hegehege owalubi komo ebegodone kuwatema:nema:, huiyatiya ale da:ha:lahama: eta hido komote uluhukuhino aeno ka:ka:te dito kalatidihoma:na:, ba:be mabuma: wadiyala hibima: midiha:pa:te a awaepima: na:ka:ma:mena:. Iyo, iba:te tabo ba:ma ka:na na:ga:lamena:, Kelisoko hibima: midipa:te ebegodone hido owalubi komo hibilo a:kalawa:mena:, ba:bema: ebe ta:matapino modoboha: komote komo hopo habanapi hiliyonomoeno modoboha: komokomo na:gogolena.

20 Huiyatiya kalakala konomola, Godote Kelisoko hoe ipuwane hibinomolo adipatiya: Numa:la:, lumagino pali ipuwane dikulihomena: ba:bi ilina hiliyonomo ipuwalo ebete doponomo ilina Godotamo kalakalago dito kikamema:ne, mabu ebe iya:tawala galane tetelo Godokono owalubi komodo komo hidohido ilinate ba:be pali

ipuwalo bapepehonakomena:. Ba:bema: Kelisoko ba: pali ilinoeno dito ikame komoeno dopo ilina huiyala, mabu ebete dopamo hoe ipuwane mahigate Godotamo ba:bo tuya:. Ba:be komone a hibima: midipi iya:tawahala, galane tetelo a ba: atumu hoe ipuwane komahila:halema:nema:!

²¹ Numa:la:, hoe komote kapiya dubuino ododi komodo a hopo habanapi hiliyonomatamo uluhukuya:, ba:bema: eta dubuino ododi komodo aeno ha:laha ipuwane mahila:hale komote atumu kuluhukuya:. ²² Iyo, a ba:moe hopolo A:da:mekono ka:ka: ipuwalo ba emedena, a iya:tawahala tete ba: na:pe ale ba: dito koha:lahama:nema:, ba:bema: a atumu iya:tawahala a Kelisokono ka:ka: ipuwalo demedenama:, galane tetelo Godote a hiliyonomo aeno ha:laha ipuwane hibilo kowadiya:paa:tema:ne.

²³ Ba: hibila, Godokono ubilo Kelisote hoe ipuwane mahiga komodo dopo lumagima: ediya:, huiyatiya a puya:te ebena tawakalubima: deda:hanama: a galane tetelo ka:ka:mo komahila:halema:nema:, Kelisote hopo habamo gala da:kapuluhukumini ba:ba tetelo. ²⁴⁻²⁵ Ba:bema: numa:la:, ba:be tetete ba:moe hopoeno wibo tetema:ba eda:, Kelisote hiya:hiya: helohelonomo gobogobo ba:gala helohelodopo gobogobago alaholo ipuwalo wato kikipo ba:bo kolawema:ne, ba:gala tawakalubi ipuwalo puya:te eba:go dalaholohona ebete Godokono heloamo ba:bi kokopi hiliyonomo atumu hibilo komikimoelema:ne. Kalakala konomola, ebete ba:be wato kikipo lawe teta:mo ebena Ko

Gawadubu emede bahilo na:lutamene, ba:bene ebete ba:be Ko Gawadubu emede bahi Nabiwi Godotamo kalakalago dito kikamema:ne.

²⁶ Ba: hibila, Kelisokoba: dalaholohona ibi ipuwalo hoe komote kuititidawama: ba eda:na Kelisote ebe atumu kubahiminomo ba:bo kokubahimima:ne. ²⁷ Iyo, ba:be komo hawakalimima: Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na goena, “Kelisokoba: dalaholohona ebete Godokono heloamo ibi hiliyonomo komikimoelama:ne.” Ba:bema: ale ba:moe taboeno ipuwa iya:tawahala, Kelisote alaholoho ipuwalo helonomoma: deda:mene, ba:ba tetelo hiya:hiya: gobogobo ba:gala hiya:hiya: tawakalubi ba:gala kebe hiya:hiya: komate Hunu Habalo ba:gala hopo habalo da:pola:na, ibi hiliyonomate ebetamo hibinomolo kopapamila:halema:na:. Huiyatiya numa:la:, ba:ba tetelo Godoko kapiyate Kelisotamo a:kapapamiwatamene, mabu ebe ba: pote Kelisotamo wato kikipo lawe helo dikamiya: ba:be Kodawala. ²⁸ Ba:bema: hibila, hiya:hiya: komo hiliyonomate Godokono Gudu Kelisotamo ba:ba ka:na da:papamila:halemena:, ba:ba tetelo Guduti ha:kiya ebene ubilo Nabiwitamo kopapamiwatama:ne, mabu ebe iya:tawala ebete Nabiwino ubilo ba:gala ebene heloamo wato kikipo ba: a:lawe. Iyo, Guduti ebene ubi ba:bema: kihatema:ne, ebene Ko Gawadubu haba Nabiwiti hibinomolo lawete hiya:hiya: hiliyonomo komate ebe kapiyatamo emedena emedena tetelo ba:papamila:halenakomena:.

²⁹ Ba:bema: wadiyala a ba:moe eta komo atumu kakemalagidoluya:. Komopa:te ibino

mabulubino ha:laha tawakalubi mabuma: ibi beyamo da:wadulatenaka, iba:te ba:be komo bada mabuma: kododinaka? Numa:la:, ibi iya:tawahala hoe ipuwane mahiga komote hibima: eda:ha:tale, iba:te ibino ododi komodo eta hido komo a:kuma:mena:, huiyatiya iba:te Godoko hibima: ba midina konomamo ga:lana ebete ibino ha:lahapi ka:ka:mo hibinomolo kowadiya:paa:latelema:ne.

³⁰ Ba:gala eta komo. Ha:lahapino ka:ka:mo mahila:hale komote hibima: eda:ha:tale, mabu keka: ale hegela ba:gala du hiliynomolo komo hiya:hiya: tetelo aeno ka:ka: emalagidoleheno Hido Tabo mabuma: hiya:hiya: hoe olalati komamo dito da:na:pa:la:hanakoma:? ³¹ O naeno hibima: midipi ekaka:la:, ale aeno Kodawa Ya:su Kelisoko ipuwalo ba emedena, na la: mabuma: awagahalo la:tamo hibinomolo olamagimo, hegela hiliynomolo nale naeno ka:ka: gobogobamo ihatenakomo! ³² Ba:bema: la:eno ukui keba ka:nala:ka:? Na Epesese ko habalo helohelonomo goegoe huiya dubago dalaholohuimo, nale ba:be komo tawakalubino holoholo hapulu awagahalo kododimo? Ao, nale ba:moe hopoenno ka:ka: emalagidoloheno Hunu Haboenno hido ka:ka: Godogodone lawema: ododimo. Huiyatiya numa:la:, ha:lahapino ka:ka:mo mahila:hale komote hibima: eda:ha:tale, nale hibima: midiha:pino kuba ukui kota:matama: ba:modobona:, mabu iba:te ba:moe hopo haboenno ka:ka: kapiya ba emalagidolona tabo ba:ma ka:na ga:lana,

“Diyala, dumutu ale da: ha:lahama:,
 ba:bema: wadiyala a ka:lo
 a ha:kiya a ba kalakaluia:me,
 baa: konomamo nahate
 helonomo gao beya koamo
 ba:bo konihoma:nema!”

³³ Diyala, komopa:te la: ha:da da: amiholameta-
 mena:, ba:bema: hidamo! Ba: hibila, ba:bi ha:da
 amihopino komoma: mulu ukuipa:te tabo ba:ma
 ka:na ga:lanaka,

“Ama: kuba ododilipa:go da:pata:naka,
 iba:te amia:no tepo ipuwoeno hidohido ukui
 kokubahilamema:na:.”

³⁴ Ba:bema: naeno Kolini sose tawakaluba:la:,
 wadiyala la: hidohido ukui komamo gala
 na:kohobila:la:, iyo, la:eno kuba ododili komate
 nekelalama:mena:ta. A:iye! Nale hilopo la:tamo
 kikalamema: ba:moe kodakoda tabo ba:bema:
 olamagimo, mabu la: komopa:te Godokono komo
 hibilo kiya:tawahanaha!

*Godote Hibima: Midipi Hoe Ipuwane Ka:ka:mo
 Da:wadiya:paa:latelemane, Ibino Uli Emede
 Komoeno Ape Hunu Habanapino Apema:
 Keda:hama:na:*

³⁵ Ba:bema: diyala, la: ipuwalo etate
 na ba:ma ka:na da: kiyanamemene,
 “Godote ha:lahapi ka:ka:mo keba ka:na
 na:ka:wadiya:paa:latelemane? Ba:gala lumagiti
 ka:ka:mo hibinomolo da:mahigamene, ebena
 uli emede komoeno apete keba ka:na

na:kitanamene? Naeno ukui ba: nitana ba:be komote a:kuluhukamene!”

³⁶ Huiyatiya nale tabo ba:ma ka:na kogoema:nemo, “Ama: daedae ukuidawalata! Numa:, ama: kikipo haka ipuwamo damimina:, ba:be kikipote da:hoemene ebeno ka:ka:te hibilo a:kawibamene, iyo, ebegodone uli huhiti kuluhukuma:ne. ³⁷ Ba:gala ama: kona pali ododi tetelo ama: kona kehoeno ape pahago haka ipuwamo a:kamihala:ta, ao, ama: huiyatiya kikiponomo bamihonakata. Numa:, ama: ba:ba ka:na kona kikipo ba:gala komo ba:bakobako hiya:hiya: kikipo damihomena:, galane tetelo ba:bi kikiponomo ipuwane kokonomo ilinate hiya: holoholamo kikulihoma:na:.”

³⁸ Ba:bema: hibila, Godokono ubilo ebete eta pali ilinatamo ba:be ilinoeno holoholonomo bikamenako, ba:gala ebete ba: atumu hiya:hiya: kikipatamo ibino hiya:hiya: holoholonomo a:kikalamenako. ³⁹ Ba:bene ka:ka:go da:wapata:lamena ba:bi hiya:hiya: ilinate ba: atumu ibino hiya:hiya: holoholonomago bemedehona, iyo, tawakalubino eta holoholo bitalama:na, ba:gala hakalo da:wapata:lamena ba:bi ilinoeno eta holoholo ba:ka-italama:na, ba:gala holaholoeno eta holoholo bitalama:na, ba:gala beya ipuwado da:wapata:lamena ba:bi ilinoeno eta holoholo bitalama:na. ⁴⁰ Ba:bema: ba:moi ilinate hopo habalo ba pola:na, ale ibi hiliyonomoeno holoholo iya:tawahala, ba:gala ale atumu alomo hunulu da:pola:na ba:bi ilinoeno hiya:hiya: holoholo iya:tawahala. Iyo, ale ba:moe hopoeno ilina ba:gala alomoeno ilina

ba:ma ka:na ulamenakoma:, ibino hido a:la:mina komo kapiyaha:, ao, hiya:hiya: ba:pola:lama:na.
⁴¹ Ba:ma ka:na hegeloeno hido a:la:mina komo ba:gala manomeno hido a:la:mina komo ba:gala olokino hido a:la:mina komo iba:te hiya:hiya:ma:eda:hana, iyo, oloki hiliyonomo ipuwalo ibi ba: atumu hiya:hiya: hido a:la:mina komago ba:pola:na.

⁴² Ba:bema: numa:la:, Godote ha:lahapi ka:ka:mo da:wadiya:paa:lalelemene ibino komote ba: ba:ba ka:na kitanama:ne. Lumagiti ba:moe hopolo ba emedena ebena apete ba: hoe apema: eda:na, ba:bema: ebete da:hoemene tawakaluba:te ba:be ape bobo ipuwamo dito kihatema:na:. Huiyatiya Godote kebe ape hoe ipuwane dadipatemene, ba:ba tetelo ba:be apete ulinoma: eda:te lumagiti ba:be apa:go emedena emedena tetelo bemedenamene.

⁴³ Ba: hibila, lumagiti kebe apa:go hopo habalo demedena, ba:be ape ba: kubadopoma: eda:na ba:gala heloha:ma: keda:na, ba:bema: ebete da:hoemene tawakaluba:te ba:be ape bobamo dito kihatema:na:. Huiyatiya numa:la:, Godote ba:be lumagino ape hoe ipuwane dadipatemene, ba:be apete hido a:la:minama: ba:gala helonomoma: ba:bo keda:ma:ne.

⁴⁴ Iyo, ba:moe hopolo lumagiti ba:moe hopoeno apa:mo pata:na, ba:bema: ebete da:hoemene tawakaluba:te ebena ape bobamo dito kihatema:na:, huiyatiya Godote ebe hoe ipuwane dadipatemene, ba:ba tetelo ebena apete ulinoma: keda:ma:ne mabu Godokono Gobogobote ebena apetamo hibi ka:ka: kikamema:ne. Ba:bema:

hibila, lumagino ape netewate ba:pola:ma:na, iyo, eta apete ba: ba:moe hopoenno apema: eda:na ba:gala eta ape ba: Hunu Haboeno apema: keda:na, ba:be apa:tamo Godokono Gobogobote hibi ka:ka: kikamema:ne.

⁴⁵ Ba:be mabuma: Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na bitana, “Godote dopo dubu A:da:meke ododiti ka:ka: dikamiya:, dubuti ba:bo iwigiluya:.” Iyo, ba:be dopo dubuti hopo habalo ba:bema: emedenami, huiyatiya a tetelo da:puluhukuya: ba:be gala hapu A:da:me ebeno komo hiya:la, mabu ebe tawakaluba:tamo hibi ka:ka: ikalame gobogoboma: ediya:. ⁴⁶ Numa:la:, a ba:moe komone iya:tawahanama:, dopamo hopo haboeno komote uluhukuti, ba:bene galane tetelo uli komote kakuluhukuma:ne, ba:be uli komo ba: Godokono Gobogobote hibi ka:ka: atamo dikaa:memene ba:be komola.

⁴⁷ Iyo, dopo dubu A:da:mete ba:moe hopo ipuwane uluhukuya: mabu Godote ebe haka puhulamo ododiya:, huiyatiya a tetelo duluhukuya: ba:be gala hapu A:da:mete Hunu Habane piya:. ⁴⁸ Ba:bema: Godote haka puhulamo poko kododiya:, ba:be dubuti kebako dawama: keda:nami ba:moe hopo habanapa:te ba:ba ka:na haka puhulamo ododilipima: keda:hana, huiyatiya kalakala konomola, a puya:te Hunu Habanapima: deda:hanama:, ale Hunu Habane ba:moe hopamo da:piya: ba:be dubu huiyama: hibilo keda:hama:nema:. ⁴⁹ Iyo, ba:ma tetelo a hibima: midipa:te haka puhulamo ododi dubuino holoholamo keba ka:na kemedehonama:, galane tetelo a ba:ba

ka:na Hunu Habane da:piya: ba:be dubuino
holoholamo bemedehonama:.

*Godote Hibima: Midipino Ha:laha Ape
Hiya:nomoma: Komidililamema:ne Iba:te
Ebena Emedena Emedena Teteno Ka:ka:go
Kemedehonama:*

⁵⁰ Naeno hibima: midipi ekaka:la:, naeno
iya:tulame taboeno ipuwa ba: ba:ma ka:nala.
Lumagiti ba:moe hopolo ba emedena ebena
apete kamodobonaha: Godokono Ko Gawadubu
haboeno hidohido komo hibinomolo kuwatema:,
iyo, lumagiti ebena hoe apa:mo ba emedena
ebete kamodobonaha: emedena emedena teteno
ka:ka: kolawema:.

⁵¹⁻⁵² Ba:bema: Godote hibima: midiha:pa:tamo
dugumuina, wadiyala la: ba:be komo hidamo
niya:tawahala:. A hibima: midipi hiliyonomate
dito a:kaha:lahama:, ao, a ipuwalo komopa:te
Kuititi Hegelalo ka:ka:go kopola:nama:nema:.
Huiyatiya numa:la:, tawakaluba:te kuititi teteno
gebole diyamo dulihomea:, ba:ba tetenomolo
Godote a hibima: midipi hiliyonomoeno ape
hiya:nomoma: dito komidilia:mema:ne, iyo,
ebete ba:be komo tiyonomolo kododima:ne,
lumagiti ebena baidi ibubulamete keba ka:na
ka:la:minalenako ba:ba ka:na. Ba:bema: hibila,
gebole mole tetelo Godote ha:lahapi hiliyonomo
ka:ka:mo wadiya:paa:latelete, ba:bene iba:te
emedena emedena tetelo ba emedehona gala
a:kaha:lahamena:, ba:gala ba:be atu tetelo
Godote a hibima: midipino ape hiya:nomoma:
komidilia:mema:ne, ⁵³ iyo, ebete tawakalubino
ha:laha ape hiya:nomoma: na:midililama:mene

iba:te ebeno emedena emedena teteno ka:ka:go kemedehonama:

⁵⁴ Ba:bema: numa:la:, Godote tawakalubino ha:laha ape hiya:ma: ba midililame iba:tamo emedena emedena teteno ka:ka: dikalamemene, ba:ba tetelo ebeno Bukalo kebe tabote ditana ba:be tabote hibima: ba:bo keda:ma:ne. Iyo, ebete ebeno Bukamo tabo dopamo ba:ma ka:na miya:tiya:,

“Ba:ba tetelo na Godote
hoe komoeno wato kikipo lawete
ebe anakapuminomo kanakapumima:nemo!

⁵⁵ Ba:bema: hoe komo,
ama: wato kikipo gala a:kalawa:mena:ta,
iyo, ama:le eta dawatamo temeteme
gala a:kikamenakamena:ta!”

⁵⁶ Ba: hibila, ba:ma tetelo hoe komoeno temeteme ikalame helote tawakalubino kuba ododili ipuwado iba:tamo a:puluhukunako, ba:gala Godote dopamo Moseseko ipuwado dikalamiya:, ibino kuba ododili komoeno helote ba:bi Tutumu Tabo komodo a:kapuluhukunako,
⁵⁷ huiyatiya wadiyala a kalakala konomo Godotamo kadipatiya:, mabu ebete aeno Kodawa Ya:su Kelisokono ododi komodo wato kikipo lawe helo atamo nikaa:mena!

⁵⁸ Ba:bema: naeno hidohido hibima: midipi ekaka:la:, wadiyala la: la:eno hibima: midi ipuwalo kodakodalo na:la:mota:hanala:, iyo, la: ukui gagagagama: eda:haheno aeno Kodawoeno oko owatiho mabuma: la:eno ape ebetamo konomamo nikamehonala:, mabu a iya:tawahala

ale ebe ipuwalo ba emedena aeno oko ipuwane hidohido gaote ikulihonaka.

16

Hibima: Midipa:te Yudiya Hopolo Awae Ipuwalo Demedehonama; Kolini Sose Tawakaluba:te Ibi Malemalelo Owalubilima: Polote Da:kiyalamiya:

¹ Ba:bema: la:le eta komoma: na da:kiyanamima, ba:be komo ba: Godokono tawakaluba:te Yudiya hopolo awae ipuwalo demedehona, la:le ibi malemale mana:mo keba ka:na na:kowalubilioma.

Ba:bene nale dopamo Galesiya hopoeno sose tawakaluba:te kebe komo ododima: da:kiyalamimo, wadiyala la: ba:be atu komo ba:ma ka:na nododiya:la: ² Sande hegela hiliyonomolo la: hiliyonomate la: ha:kiya la:eno malemale mani tama:mo na:miya:tenakuya:la: ba:bi maniti la:godolo kokodopoma: keda:hama:, iyo, Godote eta lumagi ebeno emede ipuwalo keba ka:na kowalubinako ebete ba: ba:ba ka:na malemalelo dito na:miya:tenakamene. Numa:la:, na peheno la: hiliyonomate dopamo ba:ba ka:na dododinakoma, ba:be oko la:godolo ya:lo da:wibui nale ba:bo kopumima:nemo.

³ Ba:gala la:le kebe dubu la:eno malemale mani Yudiya hopoeno Yelusalema ko habamo wata modoboma: da:ga:lama, wadiyala la: ibi mabuma: leta nododiya:la:, ba:bene nale la:tamo da:puluhukumu ba:ba tetelo nale ibi la:eno letago ba:gala mana:go ba:bo konoelamema:nemo.

⁴ Huiyatiya ba:ba tetelo la:le la:eno ukuilo na

ba:ma ka:na da:kiyanamema, nale ba:bi dubago ebamo kotoma:, kubaha:, naeno kalakalate bitana ale kapimilo kotolamema:.

Polote Kolini Ko Habamo Pema: Nopo Da:hawakalimiya:

⁵ Ba:bema: naeno nopote ba:ma ka:na bitana, nale Ma:sadoniya hopodo petote la:tamo ba:bo kopuluhukuma:nemo, mabu na ba:bi hoponapi dopamo konulama:tepalema: nemalagidolonamo. ⁶ Huiyatiya na ubila la:go tete ga:ga:dopolo kemedena:ma:, ba:bema: diyala, nale pete hopoenno gibate wibo teta:mo la:go da:pemedemo. Ba:bene na iya:tawala, ba:ba tetelo nale kebe hopamo toma: ubi dihatemo, la:le na ba:bo kowalubinima:nemata. ⁷ Iyo, numa:la:, na ubihinola ba:ma tetelo la:eno hopodo ba peto la: pulama:tepalete eta hopamo tiyolo ba:bo kotoma:. Ao, naeno ukuiti eba ka:na kitanaha:, ba:bema: Kodawate modoboma: da:goemene, nale tete ga:ga:dopolo la:go kopemedema:nemo. ⁸ Huiyatiya nale pe tupuimihino, dopamo nale komo hegelalo ba:moe Epesese habalo kemedema:nemo Pentekose Poko Hegela* teta:mo. ⁹ Numa:la:, ba:moe habalo naeno oko duhimima: komopi hiliyonomate nago nalaholohonaka, huiyatiya kalakala konomola, na numinamo gigihote a:hiya:midalo hibilo

---

* **16:8:** Pentekose Poko ba: Yunapino eta kalakala pokola, iba:te hiliyonomo gogolo Godotamo bododinakomena: Ba:be Pokoenno ododi mabu ba:ma ka:nala, iba:te palino witi-laisa iya:hili tupuimi komo ba emalagidolo kalakala Godotamo ba:bo kadipatema:na:, mabu ibi iya:tawahala iba:te ebegodone hido owalubi komo a:lawia:.

bitana, naeno oko owati ipuwado hidohido gaote konolohoma:.

Polote Godokono Komo Okopino Komoma: Dolamagiya:

¹⁰ Ba:gala eta komo. Timotiti la:tamo da:puluhukumini, la:le ebe kalakalago ba lawe eta ukui bilibili komo ebetamo akikama:la:, mabu na Kodawoeno oko keba ka:na kowatinamo, ebete ba: atu oko beka-owatina. ¹¹ Ba:bema: la: ipuwalo eta dawate ebena tepo ipuwalo ba:mako ukui emalagidolo modobo:ha:, Timotiko hibi okodawama: keda:naha:. Wadiyala la: huiyatiya ebe hidamo nowalubiya:la:, ebete ebena to gabodo gala kalakalago ba katupuimi natamo modobolo ba:bo kowilama:ne, mabu ebete komo hibima: midipi ekaka:go natamo pema: nale ebe belatiminamo.

¹² Ba:gala aeno hibima: mididawa ekawi Apolosikono komo ba:ma ka:nala. Nale komo tetelo naeno ubilo ebe a:kiyamenakuimo ebete komo hibima: midipi ekaka:go pelamete la:go kopemeda:tepama:, huiyatiya ebete na:goi ebete Godogodone hibi ukui kalaweha:, ba:bema: ebete ba:ma tetelo la:tamo a:kapa:mene. Huiyatiya wadiyala la: niya:tawahala:, ebena ubi komote hibilo bitana Godokono hido tetelo la:tamo kopema:.

¹³ Ba:bema: la: uliholo ba emedena hibima: midi ipuwalo kodakodalo na:la:mota:hanala:, iyo, alaholoho ipuwalo toleha:ma: ba eda:hana la: na:helohelohonala:. ¹⁴ Ba:bene la:eno emede ipuwalo wadiyala la:le hiliyonomo komo malemale emalagidolo kapiyado nododilinakuya:la:.

15 Naeno hibima: midipi ekaka:la:, la: ba:moe komo iya:tawahala, Stepanasiko ba:gala ebeno genamanapi ibi ba: Guliki hopo konomolo puya:te dopo tetenomolo Ya:sutamo dohobili ba:bi tawakalubila, iba:te Godokono komo tawakalubi kowalubilinama: ibino ape konomo hibinomolo a:miya:tiya:. Ba:be mabuma: na Polote la: ba:ma ka:na toelameholemata, ¹⁶ wadiyala la: ba:bako tuputupu ododilipa:tamo na:papamila:hanala:, ba:gala puya:te iba:go oko dowatihona iba:tamo atumu na:kapapamila:hanala:.

17 Ba:bema: numa:la:, Stepanasiko ba:gala Potunatasiko ba:gala Akeyakasiko ibino pelame komoma: nale konomamo kalakaluimo. Ba: hibila, la:le muhululu ba emedena la: kalakala natamo ikanamema: modoboaha:, huiyatiya iba:te la:eno haba ba pelawe ¹⁸ naeno ukui bilibili komo la: mabuma: gobogobamo ba:bo pimiya:tiya:, dopamo iba:te la:eno ukui bilibili komo keba ka:na ka:piwibuilami ba:ba ka:na. Ba:bema: keba tetelo la: sose tawakaluba:te da:kapiyuiminakoma, wadiyala la: ba:bako dubu na:mililameholenakuya:la:.

Polote Kuititi Nolata Tabo Komokomo Dolamagiya:

19 Ba:bema: A:isiya hopo konomolo hiya:hiya: demedehona, ba:bi sose tawakaluba:te ibino nolata tabo la:tamo poelama:, ba:bene Akuilako Pilisilako ibi ba:gala ibino genamalo da:kapiyuiminaka ba:bi sose tawakalubi, ibi hiliyonomate Kodawa Ya:suku ipuwalo ba emedena ibino konomo kalakala nolata

tabo la:tamo atumu kapoelama:.²⁰ Iyo, puya:te ba:malo nago demedena, ba:bi hibima: midipi ekaki hiliyonomate atumu ibino nolata tabo la:tamo kapoelama:. Wadiyala la: da:kapiyuimima la: hiliyonomo etapa:te etapino kokoto uwatehuilo na:pa:watamehuiya:la:.

²¹ Ba:bene ba:moe leta kuititi hapulu na Polote na ha:kiya naeno kokotamo ba:moe kapiya nolata tabo da:miya:temo, la: ba:moe tabo numa:la:, iyo, eta lumagiti ba:moe kuititi tabo kamiya:teha:.

²² Ba: hibila, tawakalubi ipuwalo pote Kodawa Ya:suku malemalelo emalagidolonaheno, wadiyala Godote ebetamo kuba huiya nikama:mene ebete emedena tetelo temeteme kiya:tawanakoma:! O aeno Kodawa, wadiyala ama: na:pa:!

²³ Ba:bema: wadiyala aeno Kodawa Ya:sukunu malemale komote la:godolo nitanamene,
²⁴ ba:gala a Ya:su Kelisoko ipuwalo kapiyama: ba eda:hana, wadiyala naeno malemale emalagidolo komote la: hiliyonomagodolo atumu na:ka-itanamene. Ba:moe ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

GODOKONO HIDO TABO
The New Testament in the Tabo Language, Aramia
Dialect, of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Tabo (Aramia) long
Niugini

Copyright © 2006, 2023 The Bible Society of Papua New Guinea and Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tabo (Aramia) (Tabo)

Dialect: Aramia River

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-03-05

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 5 Mar 2024 from source files dated 5 Mar 2024

3c340006-f955-5c23-b3a5-6598deca5d75